

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за період із 01.11.2020 по 31.12.2020

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Господарська юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України	7
2.1. Адміністративна юрисдикція	7
2.2. Цивільна юрисдикція	10
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду	16
3.1. Адміністративна юрисдикція	16
3.2. Цивільна юрисдикція	18
4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	25
4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	25
4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	28
5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду	29
6. Вимоги, які не підлягають розгляду в судовому порядку	43
7. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	48
8. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	56

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
ККС ВС	– Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
ОП ККС ВС	– Об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
ОП КГС ВС	– Об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЗК України	– Земельний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
КЗпП України	– Кодекс законів про працю України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Господарська юрисдикція

У разі оскарження міноритарними акціонерами процедури примусового відчуження належних їм акцій, передбаченої статтею 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» суд має встановити: 1) чи проводилась ця процедура відповідно до норм закону; 2) чи здійснювалась вона з легітимною метою, а саме чи відповідали мотиви мажоритарних акціонерів суспільним інтересам у запровадженні цієї процедури; 3) чи є запропонована міноритарним акціонерам вартість викупу акцій справедливою, та відповідно, чи дотриманий критерій пропорційності втручання у права позивачів

Міноритарні акціонери, які вважають, що їх права та інтереси на акції були порушені примусовим викупом акцій за ціною меншою за їх ринкову вартість, можуть самостійно обирати між способами захисту, визначеними статтею 16 ЦК України та статтею 20 ГК України

24 листопада 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_2, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_3, ОСОБА_8, ОСОБА_1 на постанову Північного апеляційного господарського суду від 19 грудня 2018 року та рішення Господарського суду міста Києва від 18 липня 2018 року у справі за позовом ОСОБА_2, ОСОБА_9, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_3 до Товариства з обмеженою відповідальністю «ДТЕК ПАУЕР ТРЕЙД» (далі – ТОВ «ДТЕК ПАУЕР ТРЕЙД») <...>, про визнання правочину недійсним, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У листі ТОВ «ДТЕК ПАУЕР ТРЕЙД» від 06 грудня 2017 року № 14, адресованому наглядовій раді Товариства, викладено публічну безвідкличну вимогу про придбання акцій в усіх власників акцій Товариства.

Вказана вимога разом з повідомленням для акціонерів щодо умов, строків, порядку проведення грошових виплат за акції була отримана позивачами у справі, які на час її вчинення володіли простими акціями Товариства <...>.

Повідомлення про набуття права власності на значний контрольний та домінуючий контрольний пакет акцій Товариства та інші відомості для акціонерів розміщені на офіційному сайті Товариства, як це передбачено частиною третьою статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства».

На виконання вимог частини четвертої статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» 06 грудня 2017 року відповідачем подано до Товариства публічну безвідкличну вимогу та копію договору рахунка умовного зберігання (ескроу) № 1119/2015-2, укладеного 16 листопада 2017 року між ТОВ «ДТЕК ПАУЕР ТРЕЙД» та ПАТ «ПУМБ».

Позивачі вважали, що правочин щодо обов'язкового викупу акцій Товариства, вчинений на підставі статті 65-2 Закону України «Про акціонерні

товариства», є неправомірним та здійснений на порушення норм Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини четвертої статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» протягом 90 днів з дня подання повідомлення відповідно до частини другої цієї статті та за умови виконання нею дій, передбачених статтею 65 або 65-1 цього Закону, особа, яка є власником домінуючого контрольного пакета акцій, або будь-яка її афілійована особа, або уповноважена особа має право надіслати до товариства публічну безвідкличну вимогу про придбання акцій в усіх власників акцій товариства. У разі подання до товариства публічної безвідкличної вимоги всі акціонери акціонерного товариства, крім осіб, що діють спільно із такою особою, та її афілійованих осіб, та саме товариство зобов'язані у безумовному порядку продати належні їм акції цього товариства заявнику вимоги.

Відповідно до частини дев'ятої статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» заявник вимоги сплачує ціну акцій акціонерам шляхом перерахування грошових сум банківській установі, в якій заявником вимоги відкрито рахунок умовного зберігання (ескроу), бенефіціарами якого є акціонери, у яких придбаваються акції.

Зазначеними нормами Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено примусове відчуження міноритарними акціонерами належних їм акцій на вимогу власників домінуючого контрольного пакета акцій.

Проте ця процедура, як і будь-який інший спосіб примусового відчуження об'єктів права власності, має застосовуватись у виключних випадках задля досягнення легітимної мети та з дотриманням балансу інтересів усіх акціонерів, у тому числі щодо виплати власником домінуючого контрольного пакета акцій компенсацій міноритарним акціонерам у розмірі справедливої вартості належних їм акцій.

Власник домінуючого контрольного пакета акцій при прийнятті рішення про примусовий викуп акцій та надісланні відповідної вимоги про придбання акцій повинен мати легітимну мету позбавлення міноритарних акціонерів права власності на належні їм акції, яка підлягає перевірці судом у разі виникнення відповідного спору.

Отже, у разі оскарження міноритарними акціонерами процедури примусового відчуження належних їм акцій суд має встановити: 1) чи проводилась ця процедура відповідно до норм закону; 2) чи здійснювалась вона з легітимною метою, а саме чи відповідали мотиви мажоритарних акціонерів суспільним інтересам у запровадженні цієї процедури; 3) чи є запропонована міноритарним акціонерам вартість викупу акцій справедливою, та відповідно, чи дотриманий критерій пропорційності втручання у права позивачів.

Частиною п'ятою статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» передбачено декілька способів визначення ціни обов'язкового продажу акцій.

За обставинами справи, на підставі звіту ТОВ «Експерт-аналітик» від 4 жовтня 2017 року ринкова вартість однієї простої іменної без документарної

акції Товариства в пакеті акцій, що складає не більше 10 % статутного капіталу Товариства, станом на 31 серпня 2017 року була визначена у розмірі 251,14 грн. Водночас ціна придбання акції Товариства компанією ORNEX LIMITED була визначена у розмірі 488,14 грн, і саме ця ціна була визначена наглядовою радою для придбання акцій в порядку статті 652 Закону України «Про акціонерні товариства». Поряд із цим позивачі стверджують, що середній біржовий курс акцій ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго» на ПАТ «Українська біржа» за період з 30 травня по 30 серпня 2017 року склав 773,70 грн.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що запровадження нормативного регулювання, при якому, залежно від обраного способу визначення ціни акцій, їх вартість може відрізнятись в рази, не може гарантувати отримання міноритарним акціонером в усіх випадках справедливої компенсації за обов'язковий продаж акцій, та відповідно, дотримання у таких відносинах критерію пропорційності втручання у право власності.

Процедура примусового викупу акцій відповідно до статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» є таким правочином, в якому особа, яка володіє домінуючим контрольним пакетом акцій, може впливати на спосіб визначення ціни акцій та набуває право власності на них унаслідок виконання вимог, визначених зазначеною нормою, тоді як міноритарний акціонер втрачає право власності на акції за відсутності свого волевиявлення, без будь-якого впливу на визначення ціни, та за відсутності законодавчого механізму здійснення спеціального контролю з боку суду або Комісії.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що запровадження державою спеціальної процедури з примусового відчуження акцій на користь приватних осіб в будь-якому випадку має супроводжуватися встановленням гарантій захисту прав особи, яка позбавляється майна, і такі гарантії мають бути передбаченими саме у цій процедурі.

При цьому Велика Палата Верховного Суду зазначає, що оскільки норма статті 65-2 Закону України «Про акціонерні товариства» не визначає спеціальних способів захисту прав міноритарних акціонерів права та інтереси яких були порушені примусовим викупом акцій за ціною меншою за їх ринкову вартість, то особи, які вважають, що їх права та інтереси на акції були порушені вчиненням такого правочину, можуть самостійно обирати між визначеними нормативними приписами способами їх захисту. Звідси, обраний позивачами у цій справі спосіб захисту прав є таким, що відповідає приписам статті 16 ЦК України, статті 20 Господарського кодексу України.

За вказаних обставин, враховуючи, що при визначенні ціни акцій існує ймовірність недобросовісної поведінки особи, яка володіє домінуючим контрольним пакетом акцій, відсутність можливості впливу міноритарним акціонером на визначення ціни акцій при їх відчуженні без його волевиявлення та відсутність спеціального контролю з боку суду або Комісії за процедурою такого визначення до позбавлення міноритарного акціонера права власності на акції, свідчить про те, що у спірних правовідносинах попередні судові інстанції мали б надати оцінку тому,

чи була ціна, визначена у безвідкличній вимозі, справедливою, та за наслідком цього встановити, чи було дотримано критерій пропорційності втручання у право власності, і залежно від вказаних обставин вирішити цей спір.

Втім, вирішуючи спір у справі, ні суд першої, ні суд апеляційної інстанції не встановлювали зазначених вище обставини, а відтак не з'ясували наявності легітимної мети та справедливої ціни акцій, дотримання чи недотримання критерію пропорційності втручання у право власності у спірних правовідносинах, у зв'язку із чим Велика Палата Верховного Суду вважає передчасними висновки судів про відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції під час проведення процедури обов'язкового продажу акцій.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 24 листопада 2020 року у справі № 908/137/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93336732>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновків Верховного Суду України

2.1. Адміністративна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України щодо виплати судді щомісячної доплати за вислугу років, визначивши, що судді, стаж роботи яких на посаді судді на момент набрання чинності Законом України від 12 лютого 2015 року № 192-VIII «Про забезпечення права на справедливий суд» склав менше 3 років, але які отримували щомісячну доплату за вислугу років у розмірі 15 відсотків, із набуттям чинності вказаного закону право на отримання такої щомісячної доплати не втратили, а тому мають право її отримувати до набуття ними стажу роботи на посаді судді у три роки

9 грудня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Територіального управління Державної судової адміністрації України в Запорізькій області (далі – управління ДСА), третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, – Заводський районний суд міста Запоріжжя, про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії за касаційною скаргою управління ДСА на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 18 лютого 2020 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 5 травня 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Указом Президента України від 18 жовтня 2013 року № 570/2013 ОСОБА_1 призначено суддею Кіровського районного суду м. Макіївки Донецької області строком на п'ять років.

Надалі Указом Президента України від 14 лютого 2015 року № 83/2015 ОСОБА_1 переведено на посаду судді Заводського районного суду м. Запоріжжя

та наказом голови суду цього суду від 5 березня 2015 року № 1-К зараховано до складу Заводського районного суду м. Запоріжжя.

На виконання постанови Донецького окружного адміністративного суду від 5 квітня 2016 року у справі № 805/152/16-а, залишеної без змін ухвалою Донецького апеляційного адміністративного суду та постановою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, наказом голови Заводського районного суду м. Запоріжжя позивачці як судді Заводського районного суду м. Запоріжжя встановлено з 1 квітня 2015 року доплату за вислугу років у розмірі 15 відсотків посадового окладу.

18 жовтня 2019 року позивачка подала до управління ДСА заяву про вжиття заходів щодо виконання наказу голови суду в частині проведення нарахування та виплати їй доплати за вислугу років у розмірі 15 відсотків посадового окладу з урахуванням індексації за період з 6 квітня по 31 жовтня 2016 року.

На вказану заяву позивачка отримала лист управління ДСА, у якому повідомлялось, що дії управління ДСА стосовно нарахування та виплати суддівської винагороди судді ОСОБА_1 у період з 6 квітня по 31 жовтня 2016 року не визнані протиправними, зобов'язання щодо перерахунку суддівської винагороди за цей період відповідно до постанови Донецького окружного адміністративного суду від 5 квітня 2016 року у справі № 805/152/16-а у територіального управління відсутні.

На переконання позивачки, звуження відповідачем її прав на отримання щомісячної доплати за вислугу років у розмірі 15 відсотків посадового окладу є протиправним і порушує норми Конституції України.

ОСОБА_1 зазначила, що судді, стаж роботи яких на посаді судді на момент набрання чинності Законом України від 12 лютого 2015 року № 192-VIII «Про забезпечення права на справедливий суд» (далі – Закон № 192-VIII) складав менше 3 років, але які отримували щомісячну доплату за вислугу років у розмірі 15 відсотків, із набуттям чинності вказаним законом право на отримання такої щомісячної доплати не втратили. Таким чином, нові умови виплати щомісячної доплати за вислугу років як складової частини суддівської винагороди застосовуються до відносин з оплати праці тих суддів, які отримали право на суддівську винагороду після 29 березня 2015 року, тобто після набуття чинності Законом № 192-VIII.

ОЦІНКА СУДУ

Спірним питанням у цій справі є обмеження прав позивача в отриманні з дня набрання чинності Законом № 192-VIII доплати за вислугу років у розмірі 15 відсотків посадового окладу, яку вона отримувала до набрання чинності вказаним Законом.

Так, частиною п'ятою статті 129 Закону № 2453-VI було, зокрема, встановлено, що суддям виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі 15 відсотків за наявності стажу роботи до 5 років.

28 березня 2015 року набув чинності Закон № 192-VIII, яким Закон № 2453-VI викладено у новій редакції.

Згідно з абзацом першим частини п'ятої статті 133 Закону № 2453-VI суддям виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи більше 3 років – 15 відсотків <...>.

На час призначення позивача на посаду судді була чинна редакція Закону № 2453-VI, яка передбачала виплату суддям щомісячної доплати за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи до 5 років – 15 відсотків <...>.

Згідно зі статтею 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Таким чином, закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Це означає, що вони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності <...>.

Отже, положення Закону № 192-VIII щодо умов виплати і набуття права на отримання щомісячної доплати за вислугу років у розмірі 15 відсотків посадового окладу у взаємозв'язку зі статтею 58 Конституції України застосовуються до тих відносин, що виникли після набуття ним чинності.

Зміст та обсяг досягнутого суддями рівня матеріального забезпечення не може бути звужено або скасовано шляхом внесення змін до чинного законодавства.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що судді, стаж роботи яких на посаді судді на момент набрання чинності Законом № 192-VIII складав менше 3 років, але які отримували щомісячну доплату за вислугу років у розмірі 15 відсотків, із набуттям чинності вказаного Закону право на отримання такої щомісячної доплати не втратили, а тому мають право її отримувати до набуття ними стажу роботи на посаді судді у 3 роки.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком, викладеним у постанові Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 30 вересня 2019 року (справа № 805/152/16-а), та не вбачає підстав для відступу від нього в цій справі. Водночас вважає за необхідне відступити від правових висновків, викладених у постановах Верховного Суду України від 1 та 2 листопада 2016 року (справи № 812/627/15, 812/636/15).

Отже, оскаржені судові рішення про задоволення позову ОСОБА_1 ґрунтуються на правильному застосуванні норм матеріального права, що регулюють спірні правовідносини, а суди під час розгляду справи не допустили порушень процесуального закону, які б призвели або могли призвести до неправильного вирішення справи.

Детальніше з текстом постанови Великої палати Верховного Суду від 9 грудня 2020 року у справі № 200/13595/19-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93834748>.

2.2. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України та Верховного Суду щодо порядку продовження щорічної відпустки у разі тимчасової непрацездатності працівника, визначивши, що продовження щорічної відпустки у разі тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої у встановленому порядку, яка настала під час відпустки, відбувається автоматично та погодження із власником або уповноваженим ним органом не потребує.

Працівник, який належним чином повідомив роботодавця про волевиявлення щодо продовження відпустки на період, що йде безпосередньо за днем припинення тимчасової непрацездатності, про наявність листка непрацездатності чи надав останньому листок непрацездатності, скористався своїм правом щодо продовження щорічної відпустки

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу представника ОСОБА_1 – адвоката на рішення Соснівського районного суду м. Черкаси від 01 березня 2019 року та постанову апеляційного суду Черкаської області від 05 червня 2019 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Національної поліції в Черкаській області (далі – ГУНП в Черкаській області) про визнання протиправними та скасування наказів, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

03 січня 2017 року наказом ГУНП в Черкаській області ОСОБА_1 прийнято на роботу на посаду старшого статистика сектору інформаційної підтримки Черкаського ВП ГУНП в Черкаській області.

22 січня 2018 року наказом ГУНП в Черкаській області ОСОБА_1 надано щорічну відпустку з 28 лютого по 10 березня 2018 року.

27 лютого 2018 року ОСОБА_1 видано листок непрацездатності, відповідно до якого остання хворіла з 27 лютого до 06 березня 2018 року.

07 березня 2018 року позивачка надала листок непрацездатності до управління фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку ГУНП в Черкаській області.

12 та 13 березня 2018 року начальником сектору кадрового забезпечення Черкаського ВП ГУНП в Черкаській області ОСОБА_4, та 14 березня 2018 року інспектором сектору інформаційної підтримки Черкаського відділу поліції ГУНП в Черкаській області ОСОБА_5 складено акти про відсутність ОСОБА_1 на роботі.

16 березня 2018 року наказом ГУНП в Черкаській області № 712 до позивачки застосовано дисциплінарне стягнення за порушення трудової дисципліни (прогули 12,13 та 14 березня 2018 року) у вигляді звільнення.

16 березня 2018 року наказом ГУНП в Черкаській області за підписом начальника позивачку звільнено з роботи за прогул без поважних причин на підставі пункту 4 статті 40 КЗпП України.

Як установили суди першої та апеляційної інстанцій, у період з 12 до 14 березня 2018 року жодних документів, які б підтверджували перебування позивачки у стані тимчасової непрацездатності, до відповідача не надходило, із заявою про продовження невикористаної частини відпустки ОСОБА_1 на вказаний період також не зверталася.

ОЦІНКА СУДУ

З буквального тлумачення пункту 1 частини другої статті 80 КЗпП України та статті 11 Закону України від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР «Про відпустки» (далі – Закон № 504/96-ВР) відпустка саме продовжується у разі тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої у встановленому порядку.

Тобто ні КЗпП України, ні Закон № 504/96-ВР не передбачає звернення працівника з заявою про продовження відпустки, як не передбачає і необхідності отримання на це згоди роботодавця, оскільки період надання відпустки сторонами уже узгоджено, однак неможливість її використання саме у зазначені в наказі дати спричинена обставинами, які не залежать від волі жодної зі сторін.

Єдиним обов'язком працівника є повідомлення роботодавця про тимчасову непрацездатність, яка засвідчена у встановленому порядку, тобто шляхом видачі листа непрацездатності. І таке повідомлення може бути вчинене у будь-який спосіб. А надання листа непрацездатності можливе після виходу з відпустки, що буде підтвердженням правомірності такого продовження.

Продовження відпустки не потребує спеціальних дій з боку працівника, тоді як перенесення вимагає згоди роботодавця та ініціативи працівника. Так само й коли працівник уже подав заяву про відпустку, то в разі вибору ним варіанта «продовження» відпустки немає необхідності подавати ще одну заяву, оскільки відпочинок поновлюється після перерви. Разом з цим, у разі вибору варіанта «перенесення» відпустки працівник погоджує з роботодавцем новий час відпочинку і повинен написати заяву про таке бажання, а роботодавець – видати новий наказ.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що продовження щорічної відпустки в разі тимчасової непрацездатності працівника, що настала під час відпустки, відбувається автоматично, є обов'язком роботодавця, для виконання якого йому достатньо отримати від працівника повідомлення про тимчасову непрацездатність, засвідчену у встановленому порядку (тобто про наявність листа непрацездатності), незалежно від того, чи подав працівник відповідну заяву.

Відсутність заяви від працівника щодо продовження відпустки не може скасувати законодавчо встановлений обов'язок роботодавця продовжити відпустку на дні тимчасової непрацездатності, а тим більше не може бути вирішальною підставою для притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності у вигляді звільнення за прогул без поважних причин.

Аналізуючи вказані обставини, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що працівник, який належним чином повідомив роботодавця про волевиявлення щодо продовження відпустки на період, що йде безпосередньо за днем припинення тимчасової непрацездатності, про наявність листка

непрацездатності чи надав останньому листок непрацездатності, скористався своїм правом щодо продовження щорічної відпустки.

У разі відсутності у роботодавця можливості продовжити відпустку він може скористатися правом відкликання працівника з відпустки, якщо для цього існують законодавчо встановлені підстави.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що необхідно відступити від правової позиції, висловленої у постановках Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 18 липня 2018 року у справі № 223/558/15-а (провадження № К/9901/8860/18) та від 28 квітня 2020 року у справі №200/2166/19-а (провадження №К/9901/32578/19), від висновків Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладених у постановках від 26 вересня 2018 року у справі № 289/51/16-ц (провадження № 61-13864св18) та від 21 серпня 2019 року у справі № 466/4738/18 (провадження № 61-7543св19), та від правового висновку, викладеного у постанові Верховного Суду України від 13 вересня 2017 року у справі № 6-1412цс17, відповідно до яких при продовженні щорічної відпустки у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю найманий працівник зобов'язаний подати заяву про продовження відпустки та продовжувати перебувати у відпустці лише після надання згоди на це роботодавця. А така згода має бути виражена у відповідному наказі, який повинен бути доведений до відома найманого працівника.

У справі, яка переглядається, суди встановили, що 07 березня 2018 року ОСОБА_1 надала відповідачу оригінал листка непрацездатності за період з 27 лютого до 01 березня 2018 року та з 02 до 06 березня 2018 року.

На підтвердження того, що мала місце домовленість про продовження відпустки після закриття лікарняного позивачки, свідчить і та обставина, що 06 березня 2018 року ОСОБА_1 прийшла на роботу та надала листок непрацездатності, тобто виразила волевиявлення на продовження відпустки після припинення тимчасової непрацездатності, про що, як уже зазначалося, повідомлено начальника сектору кадрового забезпечення та впливає з матеріалів справи.

Такі дії свідчать, що відсутність на роботі ОСОБА_1 була спричинена поважними причинами, що не можна кваліфікувати як прогул, тобто відсутність на роботі без поважних причин, у розумінні пункту четвертого статті 40 КЗпП України.

Однак суди, ухвалюючи рішення, не звернули уваги на зазначені вимоги закону.

Суди першої та апеляційної інстанцій неправильно застосували норми трудового законодавства, внаслідок чого помилково зробили висновок, що ОСОБА_1 вчинила прогул, у зв'язку з чим суди вважали її звільнення за пунктом 4 частини першої статті 40 КЗпП України законним, а тому такі судові рішення підлягають скасуванню з ухваленням нового рішення про задоволення позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Великої палати Верховного Суду від 13 жовтня 2020 року у справі № 712/9213/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217983>.

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України щодо непоширення юрисдикції судів на спори про оскарження рішень і дій загальних зборів кооперативу, визначивши, що такі спори підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

13 жовтня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення апеляційного суду Хмельницької області від 12 грудня 2016 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до Старокостянтинівського районного споживчого товариства (далі – Старокостянтинівське РСТ) про визнання незаконними та скасування постанов зборів споживчого товариства, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та відшкодування моральної шкоди, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

05 вересня 2002 року ОСОБА_1 обрано на посаду голови правління Старокостянтинівського РСТ, а 30 грудня 2013 року – переобрано на посаду голови правління строком на п'ять років на звітно-виборчих загальних зборах пайовиків та уповноважених <...>.

02 лютого 2016 року постановою позачергових зборів Старокостянтинівського РСТ припинено повноваження голови правління Старокостянтинівського РСТ ОСОБА_1 та звільнено його із займаної посади відповідно до пункту 5 статті 41 КЗпП України з 02 лютого 2016 року; призначено тимчасово виконуючим обов'язки голови правління Старокостянтинівського РСТ терміном на 3 місяці ОСОБА_2 з 02 лютого 2016 року.

08 лютого 2016 року постановою правління Старокостянтинівського РСТ внесено зміни до постанови зборів уповноважених Старокостянтинівського РСТ щодо дати звільнення ОСОБА_1 на 08 лютого 2016 року у зв'язку з його тимчасовою непрацездатністю 02 лютого 2016 року.

Позивач вважав постанову від 02 лютого 2016 року незаконною, оскільки вона винесена з порушенням трудового, корпоративного законодавства, а також Статуту товариства, оскільки його звільнено в період тимчасової непрацездатності. Крім того, не було дотримано порядку організації та проведення позачергових зборів уповноважених товариства.

ОЦІНКА СУДУ

Основним питанням при розгляді вказаної справи є визначення можливості розгляду вказаної категорії спорів у судах загальної юрисдикції.

У статті 124 Конституції України в редакції на час звернення позивача до суду передбачено, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Обмеження можливості звернення до суду і отримання судового захисту може свідчити про порушення основоположних прав людини.

Вказане рішення зборів зачіпає як права конкретної особи щодо здійснення діяльності з управління юридичною особою і як членом, і як керівником такої юридичної особи, так і процедуру прийняття такого рішення, що не можна вважати внутрішньостатутною діяльністю кооперативу.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від правового висновку Верховного Суду України, висловленого в рішенні від 19 жовтня 2016 року у справі № 752/2669/17 (провадження № 6-1002цс16), відповідно до якого на відносини щодо оскарження дій чи бездіяльності зборів уповноважених гаражно-будівельного кооперативу компетенція суду, згідно вимог статті 16 ЦК України, не поширюється, оскільки ці питання стосуються внутрішньостатутної діяльності цієї організації.

Така позиція суду встановлює, що внутрішньостатутна діяльність юридичної особи не охоплюється поняттям «правові відносини», а отже, спір щодо такої діяльності не є юридичним. Поняття «внутрішньостатутна діяльність» не використовується законодавством про кооперацію, при цьому йдеться про статутну мету або статутну діяльність. Така діяльність може стосуватися суб'єктивних прав та обов'язків особи (сплата членських внесків, управління юридичною особою тощо) і, загалом, такі відносини є корпоративними.

Таким чином, юрисдикція суду поширюється на вказані відносини, оскільки вони мають ознаки юридичного спору щодо суб'єктивних прав та обов'язків органів управління юридичної особи, адже такі питання не стосуються внутрішньостатутної діяльності.

У цьому випадку позов стосується захисту права позивача на здійснення діяльності органу управління споживчого товариства, здійснення повноважень органу управління споживчого товариства та порядку скликання загальних зборів (зборів уповноважених) та правомочності їх рішення.

З 28 березня 2014 року процесуальний закон відніс до юрисдикції господарського суду розгляд справ, які виникають з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою, яка не є господарським товариством (фермерське господарство, кооператив, приватне, колективне підприємство тощо), та її учасниками (засновниками, членами), у тому числі учасником, який вибув, пов'язаними зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи.

Відповідно до статті 12 ГПК України в редакції, чинній на час звернення позивача до суду із цим позовом та розгляду справи судом першої інстанції, так і статті 20 цього Кодексу в чинній редакції, зазначена категорія справ підвідомча господарським судам.

При розгляді справи, визначаючи предметну юрисдикцію, необхідно виходити з таких міркувань.

За змістом положень статей 2, 6, 9 Закону № 1087-IV кооператив є юридичною особою, державна реєстрація якого проводиться в порядку, передбаченому законом. Відповідно до завдань та характеру діяльності кооперативи поділяються на такі типи: виробничі, обслуговуючі та споживчі.

Члени кооперативу незалежно від напряму його діяльності є носіями корпоративних прав, а відносини між його членами та кооперативом, які пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, є корпоративними. Відповідний правовий висновок викладений у декількох постановках Великої Палати Верховного Суду, наприклад, від 24 квітня 2019 року у справі № 509/577/18 та в постанові Верховного суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05 листопада 2019 року у справі № 922/80/18 та інших.

Споживча кооперація є одним із різновидів господарської діяльності, здійснюваної товариством у формі кооперативу. Правовідносини зі звільнення, припинення повноважень голови правління споживчого товариства підпадають під юрисдикцію суду і не є внутрішньою діяльністю кооперативу.

У справі, яка розглядається, позивач – голова правління споживчого товариства звернувся до суду з позовом, у якому після зміни позовних вимог просив визнати незаконними та скасувати постанови зборів уповноважених товариства про: припинення його повноважень як голови правління товариства та звільнення його з посади відповідно до пункту 5 статті 41 КЗпП України; призначення тимчасовим виконуючим обов'язки голови правління цього споживчого товариства ОСОБА_2; поновити його на роботі та стягнути з відповідача середній заробіток за час вимушеного прогулу; відшкодувати моральну шкоду.

Якщо Статутом передбачено підстави звільнення, усунення від виконання своїх повноважень одним з органів управління кооперативом, такі спори мають розглядати в залежності від причини звільнення, зазначеної у відповідному рішенні компетентного (уповноваженого) органу.

З урахуванням висновку Конституційного Суду України, наданого у справі №1-2/2010, можна зробити висновок, що посилання компетентного органу у рішенні про звільнення на статтю 99 ЦК України, як на підставу звільнення чи зазначення інших підстав, які передбачені у Статуті, може свідчити про реалізацію органом управління своїх корпоративних прав. Зазначення в рішенні про звільнення органу управління кооперативом, на якого поширюються у повному обсязі гарантії трудового законодавства, конкретної підстави, передбаченої КЗпП України, крім посилання на пункт 5 статті 41 КЗпП України, свідчить про цивільну юрисдикцію спору відповідно до вимог статті 15 ЦПК України в редакції, чинній на час звернення позивача до суду, чи статті 19 ЦПК України в чинній редакції.

Тому вказаний спір необхідно розглядати за правилами господарського судочинства.

Оскільки вказана справа підлягає розгляду в порядку господарського судочинства, Велика Палата Верховного Суду закриває провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 жовтня 2020 року у справі № 683/351/16-ц можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217984>.

Аналогічний правовий висновок викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 13 жовтня 2020 року у справі № 695/2665/16-ц - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217986>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висловленої раніше позиції Верховного Суду

3.1. Адміністративна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду підтримала власний правовий висновок щодо неможливості оскарження поза порядком, передбаченим процесуальним законом, рішення, дії та бездіяльність суду, визначивши, що оскарження вчинення (невчинення) судом (суддею) у відповідній справі процесуальних дій і ухвалених у ній рішень не може відбуватися шляхом ініціювання нового судового процесу проти суду (судді). Усі процесуальні порушення, допущені судами після отримання позовної заяви та визначення складу суду для її розгляду, можуть бути усунуті лише в межах відповідної судової справи, у якій такі порушення були допущені.

Такі обмеження не шкодять суті права на доступ до суду та є пропорційними визначеній меті, оскільки вона досягається гарантуванням у законі порядку оскарження рішень, дій і бездіяльності суду, відповідно ухвалених або вчинених після отримання позовної заяви та визначення складу суду для її розгляду.

Позивач не позбавлений можливості звернутися з позовом до держави про відшкодування шкоди в порядку цивільного судочинства, якщо вважає, що діями чи бездіяльністю певних державних органів порушено його майнові або особисті немайнові права

8 жовтня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Шевченківського районного суду міста Києва про визнання бездіяльності протиправною, зобов'язання вчинити дії за касаційними скаргами ОСОБА_1 та Шевченківського районного суду міста Києва на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 25 вересня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Вироком Шевченківського районного суду міста Києва від 31 січня 2012 року в кримінальній справі № 1-339/11, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 22 лютого 2013 року, зокрема, частково задоволено цивільний позов потерпілого ОСОБА_1, стягнуто із засудженого ОСОБА_2 на відшкодування матеріальної шкоди на користь потерпілого ОСОБА_1 910 825 грн 80 коп.

Як зазначено позивачем, він, не будучи обізнаним з порядком звернення вироку до виконання, очікував відшкодування завданих збитків засудженим ОСОБА_2, однак після звільнення з місця відбування покарання ОСОБА_2 відмовився від відшкодування шкоди з огляду на неотримання позивачем виконавчого листа.

04 липня 2017 року ОСОБА_1 звернувся до відповідача із заявою про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Постановою Шевченківського районного суду міста Києва від 07 грудня 2017 року у справі № 761/25724/17 відмовлено в задоволенні цієї заяви позивача.

Вважаючи свої права порушеними бездіяльністю відповідача, яка виразилась у невиконанні відповідачем вимог Інструкції з діловодства в місцевому загальному суді, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 27 червня 2006 року № 68 та невидачі виконавчого листа, ОСОБА_1 звернувся до суду із цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Конституційний Суд України в пункті 4.2 Рішення від 23 травня 2001 року № 6-рп/2001 роз'яснив, що порядок здійснення правосуддя регламентується відповідним процесуальним законодавством України. Процесуальні акти і дії суддів, які стосуються вирішення питань підвідомчості судам спорів, порушення і відкриття справ, підготовки їх до розгляду, судового розгляду справ у першій інстанції, в касаційному і наглядовому порядку та прийняття по них судових рішень, належать до сфери правосуддя і можуть бути оскаржені лише в судовому порядку відповідно до процесуального законодавства України. Позасудовий порядок оскарження актів і дій суддів, які стосуються здійснення правосуддя, неможливий. Що ж стосується актів, дій або бездіяльності посадових і службових осіб органів судової влади, що належать до сфери управлінської діяльності, то вони можуть бути оскаржені до суду на загальних підставах.

Таким чином, оскарження дій суддів (судів) щодо розгляду та вирішення справ, а також оскарження судових рішень поза порядком, передбаченим процесуальним законом, не допускається. Суди та судді не можуть бути відповідачами у справах про оскарження їхніх дій чи бездіяльності під час розгляду інших судових справ.

Усі процесуальні порушення, що їх допустили суди після отримання позовної заяви та визначення складу суду для її розгляду, можуть бути усунуті лише в межах відповідної судової справи, у якій такі порушення були допущені.

Оскарження вчинення (невчинення) судом (суддею) у відповідній справі процесуальних дій і ухвалених у ній рішень не може відбуватися шляхом ініціювання нового судового процесу проти суду (судді).

Відсутність правової регламентації можливості оскаржити рішення, дії та бездіяльність суду, відповідно ухвалені або вчинені після отримання позовної заяви та визначення складу суду для її розгляду інакше, ніж у порядку апеляційного та касаційного перегляду, а також неможливість притягнення суду (судді) до відповідальності за вказані рішення, дії чи бездіяльність є легітимними обмеженнями, покликаними забезпечити правову визначеність у правовідносинах учасників справи між собою та із судом, а також загальноновизнаними гарантіями суддівської незалежності.

Такі обмеження не шкодять суті права на доступ до суду та є пропорційними визначеній меті, оскільки вона досягається гарантуванням у законі порядку

оскарження рішень, дій і бездіяльності суду, відповідно ухвалених або вчинених після отримання позовної заяви та визначення складу суду для її розгляду.

Велика Палата Верховного Суду висловила свою позицію в подібних правовідносинах, зокрема, відповідні висновки викладено в постановах Великої Палати Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 757/43355/16-ц, від 13 березня 2019 року у справі № 462/32/17, від 02 жовтня 2019 року у справі № 815/110/16, від 27 листопада 2019 року у справі № 1540/4005/18 та інших. Ані причин, ані необхідності чи підстав для відступу від правових висновків, викладених раніше в постановах Великої Палати Верховного Суду, немає.

Отже, у цій справі поняття «спір, який не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства» щодо заявлених ОСОБА_1 вимог слід тлумачити як поняття, що стосується спорів, які не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, а також спорів, які взагалі не підлягають судовому розгляду. А тому зазначені вимоги не можуть бути вирішені в судах жодної юрисдикції.

На думку колегії суддів, ані зазначених причин, ані необхідності чи підстав для відступу від правових висновків, викладених раніше в постановах Великої Палати Верховного Суду, немає.

Водночас Велика Палата Верховного Суду зауважує, що позивач не позбавлений можливості звернутися з позовом до Держави про відшкодування шкоди в порядку цивільного судочинства, якщо вважає, що діями чи бездіяльністю певних державних органів порушено його майнові або особисті немайнові права.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 8 жовтня 2020 року у справі № 826/56/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92571191>.

3.2. Цивільна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від власного правового висновку щодо юрисдикції суду в спорах щодо оскарження звільнення з посади помічника судді, визначивши, що спір про призначення на посаду помічника судді, перебування на цій посаді та звільнення з неї, ініційований у суді в період із 1 травня 2016 року до 14 грудня 2017 року включно, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Спори про призначення на посаду помічника судді, перебування на цій посаді та звільнення з неї, розгляд яких ініційований до 30 квітня 2016 року та після 15 грудня 2017 року, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

29 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивачка) до Дарницького районного суду м. Києва, треті особи, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, – ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, про відшкодування шкоди за касаційною скаргою Дарницького

районного суду м. Києва на постанову Київського апеляційного суду від 26 лютого 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З 8 травня 2015 року за поданням судді Дарницького районного суду м. Києва ОСОБА_2 позивачка призначена тимчасово (на час відпустки по догляду за дитиною ОСОБА_5) помічником цього судді, про що керівник апарату вказаного суду ОСОБА_6 12 травня 2015 року видав наказ № 51-ОС/К.

28 вересня 2018 року за наказом № 97-ОС/К в. о. керівника апарату Дарницького районного суду м. Києва ОСОБА_4 позивачку перевели з тимчасової посади помічника судді ОСОБА_2 на постійну посаду.

11 квітня 2019 року Вища рада правосуддя прийняла рішення № 1124/0/15-19 про звільнення судді Дарницького районного суду м. Києва ОСОБА_2 із займаної ним посади.

15 квітня 2019 року в. о. голови Дарницького районного суду м. Києва ОСОБА_3 в присутності кількох осіб, зокрема і керівника апарату цього суду ОСОБА_4, без будь-яких пояснень сказала поставити підпис про ознайомлення з документом про звільнення з посади. Позивачка цей документ не підписала, оскільки не була ознайомлена з його текстом. Крім того, станом на той день її безпосередній керівник – суддя ОСОБА_2 – продовжував перебувати у відпустці, тобто був у штаті Дарницького районного суду м. Києва, і не вносив керівнику апарату цього суду подання про звільнення позивачки з посади.

З метою збереження безперервного трудового стажу в майбутньому (після виходу судді ОСОБА_2 з відпустки та припинення з ним трудових відносин) і за згодою судді Дарницького районного суду м. Києва ОСОБА_8 позивачка зареєструвала в загальній канцелярії цього суду заяву з вимогою покласти на неї обов'язки додаткового помічника зазначеного судді та відповідне його подання, у задоволенні якого в. о. голови Дарницького районного суду м. Києва було відмовлено.

Позивачка вважає, що її звільнили без дотримання гарантії переведення на іншу посаду та за поданням судді не призначили на посаду додаткового його помічника всупереч частині третьої статті 157 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII і пункту 11 Положення про помічника судді, затвердженого рішенням Ради суддів України від 18 травня 2018 року № 21.

ОЦІНКА СУДУ

Посади помічників суддів належать до посад патронатної служби (частина перша статті 92 Закону України «Про державну службу»), на які не поширюється дія Закону України «Про державну службу», крім статті 92 цього Закону (абзац другий пункту 1 Положення про помічника судді, затвердженого рішенням Ради суддів України від 18 травня 2018 року № 21).

Суди першої й апеляційної інстанцій встановили, що позивачка з 8 травня 2015 року до 15 квітня 2019 року включно перебувала на посаді помічника судді Дарницького районного суду м. Києва. Станом на день звільнення позивачки

ця посада належала до патронатної служби. Тому відповідно до пункту 17 частини першої статті 4, пункту 2 частини першої статті 19 КАС України ініційований після 15 грудня 2017 року спір щодо звільнення позивачки з посади помічника судді, а саме вимоги про скасування наказу про звільнення, поновлення на посаді помічника судді та про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу треба розглядати за правилами адміністративного судочинства. Стосовно вимоги позивачки про відшкодування моральної шкоди, згідно з частиною п'ятою статті 21 КАС України цю вимогу також слід розглядати в адміністративному суді, якщо вона заявлена в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновками апеляційного суду, який вважав цей спір цивільним, і вважає аргументи касаційної скарги обґрунтованими.

Велика Палата Верховного Суду зауважує, що на визначення юрисдикції суду щодо розгляду спорів про прийняття на посаду помічника судді, проходження служби на цій посаді та звільнення з неї вплинули зміни до Закону України «Про державну службу» та до КАС України. Хронологію вказаних змін можна окреслити трьома періодами: 1) до 30 квітня 2016 року включно; 2) з 1 травня 2016 року до 14 грудня 2017 року включно; 3) з 15 грудня 2017 року.

Стосовно юрисдикції суду для розгляду спорів, ініційованих до 30 квітня 2016 року включно

За змістом частини першої статті 154 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI у період до 30 квітня 2016 року включно статус і умови діяльності помічника судді визначалися вказаним Законом, Законом України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року № 3723-XII і Положенням про помічника судді, затвердженим рішенням Ради суддів України від 25 березня 2011 року № 14.

Отже, до набрання 1 травня 2016 року чинності Законом України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII помічник судді був державним службовцем. А тому за змістом пункту 15 частини першої статті 3, пункту 2 частини другої статті 17 КАС України у редакції, що була чинною до 15 грудня 2017 року, ініційовані до 30 квітня 2016 року спори щодо призначення на посаду помічника судді, перебування на цій посаді та звільнення з неї належали до юрисдикції адміністративного суду.

Стосовно юрисдикції суду для розгляду спорів, ініційованих з 1 травня 2016 року до 14 грудня 2017 року включно

1 травня 2016 року набрав чинності Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII, згідно з підпунктом 1 пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень якого Закон України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року N 3723-XII за винятком деяких приписів втратив чинність.

За змістом частини першої статті 154 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI, який був чинним до 30 вересня 2016 року, частини першої статті 157 Закону України «Про судоустрій і статус

суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, що набрав чинності 30 вересня 2016 року, у період з 1 травня 2016 року до 15 грудня 2017 року статус і умови діяльності помічника судді визначалися відповідними Законом України «Про судоустрій і статус суддів» і Положенням про помічника судді, затвердженим Радою суддів України.

Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII визначив, що його приписи не поширюються на працівників патронатних служб, до яких належать, зокрема, помічники суддів (пункт 18 частини третьої статті 3, частина перша статті 92). Іншими словами, з 1 травня 2016 року посада помічника судді перестала належати до посад державної служби, тоді як пункт 15 частини першої статті 3 і відповідно пункт 2 частини другої статті 17 КАС України у редакції, що була чинною до 15 грудня 2017 року, для цілей визначення юрисдикції адміністративного суду не поширював поняття публічної служби на службу патронатну.

Саме тому ініційовані з 1 травня 2016 року до 14 грудня 2017 року включно спори щодо призначення на посаду помічника судді, перебування на цій посаді та звільнення з неї слід розглядати за правилами цивільного судочинства.

Натомість у постанові від 2 жовтня 2019 року у справі № 815/1594/17 Велика Палата Верховного Суду залишила в адміністративній юрисдикції спір за позовом, поданим у березні 2017 року щодо накладення на помічника судді дисциплінарного стягнення у листопаді 2016 року, тобто після набрання чинності Законом України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного в її постанові від 2 жовтня 2019 року у справі № 815/1594/17.

Стосовно юрисдикції суду для розгляду спорів, ініційованих з 15 грудня 2017 року

15 грудня 2017 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року, згідно з яким КАС України викладений у новій редакції. У юрисдикції адміністративного суду залишився розгляд спорів про прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби (пункт 2 частини першої статті 19). Однак перелік видів діяльності, які охоплюються поняттям публічної служби, був розширеним, зокрема, за рахунок патронатної служби в державних органах (пункт 17 частини першої статті 4 КАС України).

Тому спори про призначення на посаду помічника судді, перебування на цій посаді та звільнення з неї, розгляд яких ініційований з 15 грудня 2017 року, слід розглядати за правилами адміністративного судочинства (див. постанову Великої Палати Верховного Суду від 13 листопада 2019 року у справі № 640/293/19, у якій позивачка у січні 2019 року звернулася до суду щодо її звільнення з посади помічника судді 21 грудня 2017 року).

З огляду на це висновок суду першої інстанції у справі № 368/561/19 про необхідність розгляду спору в адміністративному суді є правильним.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 29 вересня 2020 року у справі № 368/561/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92571174>.

Велика Палата Верховного Суду відступила від власного правового висновку щодо юрисдикційної належності спорів про оскарження відмови в забезпеченні жилим приміщенням або у призначенні грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їхніх сімей і про зобов'язання надати такі приміщення чи компенсацію, визначивши, що такі спори підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки стосуються проходження публічної (військової) служби, у зв'язку з якою держава передбачила відповідні соціальні гарантії (пільги), а також призначення та надання таких гарантії (пільг)

29 вересня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивач) до виконавчого комітету Черкаської міської ради (далі – відповідач) за участю третьої особи, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, – Департаменту соціальної політики Черкаської міської ради – про визнання протиправним і скасування рішення про відмову у призначенні грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення за касаційною скаргою позивача на постанову Черкаського апеляційного суду від 31 жовтня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З 1 лютого 1985 року до 1 серпня 1986 року позивач брав участь у бойових діях під час виконання інтернаціонального обов'язку у Демократичній Республіці Афганістан, де у квітні 1986 року отримав поранення.

12 грудня 1995 року виконавчий комітет Придніпровської районної ради народних депутатів м. Черкаси прийняв рішення № 563 «Про заселення вільних квартир та квартир поточного звільнення», відповідно до якого на підставі подання житлової комісії при комітеті ветеранів війни в Афганістані про надання вільних квартир позивачу надали трикімнатну квартиру АДРЕСА_1 на сім'ю з чотирьох осіб у складі позивача, ОСОБА_2, ОСОБА_3 та ОСОБА_4.

12 червня 2018 року Центральна військово-лікарська комісія зі встановлення причинного зв'язку захворювань, поранень, контузій, травм, каліцтв Міністерства оборони України провела засідання, згідно з витягом із протоколу № 1656 про яке захворювання позивача пов'язані з виконанням обов'язків військової служби під час перебування у країнах, де велись бойові дії.

6 червня 2018 року медико-соціальна експертна комісія (далі – МСЕК) склала довідку до акта огляду МСЕК, згідно з яким позивачеві встановили II групу інвалідності безтерміново, а 25 червня 2018 року він отримав посвідчення ветерана війни (інваліда війни) серії НОМЕР_1.

28 серпня 2018 року Черкаська міська рада прийняла рішення № 726, відповідно до якого з 28 серпня 2018 року позивача як інваліда війни II групи з сім'єю у складі позивача, його дружини (ОСОБА_5) та доньки від другого шлюбу (ОСОБА_6) зарахували на квартирний облік за місцем проживання та включили до списку позачерговиків.

У листопаді 2018 року позивач звернувся до Комісії з письмовою заявою про призначення грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення як особі з інвалідністю II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав.

5 грудня 2018 року в акті обстеження матеріально-побутових умов деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей і потребують поліпшення житлових умов, було зафіксовано, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 214 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей» (далі – постанова № 214) позивач потребує надання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення.

12 грудня 2018 року Комісія прийняла оскаржене рішення, згідно з яким відмовила позивачеві у призначенні грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення, оскільки він вже отримав раніше житло як особа, яка брала участь у бойових діях на території інших держав.

Позивач не отримував житло з підстав, передбачених пунктом 15 Порядку виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей (далі – Порядок), затвердженого постановою № 214, а тому відмова відповідача є неправомірною.

ОЦІНКА СУДУ

Особам з інвалідністю внаслідок війни та прирівняним до них особам надається пільга у вигляді позачергового забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій <...> (пункт 18 частини першої статті 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»).

За змістом частини першої статті 9 Житлового кодексу Української РСР громадяни мають право на одержання за їх бажанням грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення для категорій громадян, визначених законом.

Право на таку виплату зумовлене наявністю у відповідних осіб спеціального статусу. Так, відповідно до пункту 3 Порядку (тут і далі – у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) право на отримання грошової компенсації мають особи з інвалідністю I-II групи, визначені пунктом 7 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»,

інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов'язаних з перебуванням в інших державах, які перебувають на квартирному обліку.

1 червня 2017 року відповідач прийняв рішення № 432 «Про комісію з розгляду заяв про виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення», яким затвердив Положення про вказану комісію.

Підстави для прийняття Комісією рішення про відмову в призначенні грошової допомоги заявнику визначені у пункті 15 Порядку.

У разі відмови в призначенні грошової компенсації комісія надсилає заявнику копію відповідного рішення із зазначенням підстав для його прийняття не пізніше ніж через три робочі дні з дати його прийняття (пункт 17 Порядку). Вказану відмову заявник може оскаржити до суду (пункт 18 Порядку).

Отже, у спірних правовідносинах відповідач у межах та у порядку, встановленому Порядком, наділений повноваженнями приймати рішення, що впливають на можливість реалізації позивачем права на соціальну гарантію – пільгу, надану йому в силу особливого статусу, визначеного Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Крім того, однією з умов застосування приписів Порядку до визначених у ньому категорій осіб є внесення інформації про останніх до Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги (пункт 1 Порядку).

Юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема з приводу проходження публічної служби (пункт 2 частини першої статті 19 КАС України). А за змістом пункту 17 частини першої статті 4 КАС України військова служба належить до служби публічної.

Позивач, мотивуючи позов приписами Конституції України, Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та Порядку, оскаржив відмову у призначенні йому як особі з інвалідністю II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав грошової компенсації за належне для отримання жиле приміщення. Така гарантія соціального захисту як вказана компенсація є однією з передбачених зазначеним законом пільг для осіб, які проходили військову, тобто публічну службу та набули статус особи з інвалідністю внаслідок війни. Тому Велика Палата Верховного Суду вважає, що означений спір є публічно-правовим, і його слід розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду для забезпечення єдності судової практики щодо визначення юрисдикції суду з розгляду спорів про оскарження відмови у забезпеченні жилим приміщенням або у призначенні грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей і про зобов'язання надати такі приміщення чи компенсацію відступає від висновку, сформульованого у постанові від 18 квітня 2018 року у справі № 806/104/16, щодо необхідності розгляду таких спорів за правилами цивільного судочинства. Означені спори належать до юрисдикції адміністративних судів, оскільки

стосуються проходження публічної (військової) служби, у зв'язку з якою держава передбачила відповідні соціальні гарантії (пільги), а також призначення та надання таких гарантій (пільг).

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди першої й апеляційної інстанцій порушили правила юрисдикції. Тому касаційну скаргу слід задовольнити частково: рішення судів попередніх інстанцій скасувати, а провадження у справі – закрити.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 29 вересня 2020 року у справі № 712/5476/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92571173>.

4. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

4.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Спори з приводу зайняття посади керівника державного підприємства до видання адміністративно-правового акту щодо призначення на посаду в разі, якщо призначення на таку посаду за законодавством здійснюється міністерством, іншим органом виконавчої влади, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

27 жовтня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Мінагрополітики на рішення Харківського районного суду Харківської області від 06 червня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 25 жовтня 2017 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до Мінагрополітики, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: ОСОБА_2, Харківська ОДА, ДП «НДГ «Докучаєвське» про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

28 грудня 2011 року наказом Мінагрополітики ОСОБА_1 призначено на посаду директора ДП «НДГ «Докучаєвське» з наступним укладенням з нею контракту.

23 січня 2012 року сторони уклали контракт на термін з 25 січня 2012 року до 25 січня 2015 року.

26 січня 2015 року наказом Мінагрополітики на підставі листа-попередження від 30 жовтня 2014 року ОСОБА_1 звільнено з посади директора ДП «НДГ «Докучаєвське» на підставі пункту 2 статті 36 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України).

У зв'язку з відкриттям вакансії директора ДП «НДГ «Докучаєвське» оголошено конкурсний відбір на заміщення вакантної посади, переможцем якого визначено ОСОБА_1, про що на офіційному сайті міністерства розміщено відповідну інформацію.

03 червня 2015 року перший заступник міністра аграрної політики та продовольства України направив до Харківської ОДА лист про погодження призначення на посаду директора ДП «НДГ «Докучаєвське» ОСОБА_1, який Харківська ОДА отримала 12 червня 2015 року.

03 липня 2015 року Харківська ОДА листом повідомила міністерство, що призначення ОСОБА_1 на посаду директора ДП «НДГ «Докучаєвське» не погоджено та направила картку вмотивованої відмови призначення на посаду керівника підприємства.

02 вересня 2015 року наказом міністра аграрної політики та продовольства України виконуючим обов'язки директора ДП «НДГ «Докучаєвське» призначено ОСОБА_2 <...>.

22 жовтня 2015 року Мінагрополітики листом звернулося до Харківської ОДА з проханням остаточно визначитися з позицією Харківської ОДА щодо погодження призначення ОСОБА_1 на посаду директора ДП «НДГ «Докучаєвське» для прийняття міністерством відповідних управлінських рішень.

На зазначений лист Харківська ОДА повідомила міністерство про направлення листа від 30 вересня 2015 року, в якому вона висловила позицію щодо погодження призначення ОСОБА_1 на посаду директора ДП «НДГ «Докучаєвське».

Станом на час звернення до суду з цим позовом та розгляду справи в судах першої й апеляційної інстанцій відповідач не вчинив жодних дій щодо призначення позивачки як переможця конкурсу на посаду директора ДП «НДГ «Докучаєвське», що стало підставою для звернення ОСОБА_1 до суду з цим позовом.

ОЦІНКА СУДУ

Процедура конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки врегульована Порядком № 777, згідно з пунктом 2 якого (у редакції від 21 лютого 2015 року, чинній на час проведення відповідачем конкурсу) призначення керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки здійснюється виключно за результатами конкурсного відбору.

За положеннями пункту 2 Порядку № 777 підставою для оголошення конкурсного відбору керівника підприємства (далі – конкурсний відбір) є рішення (наказ) міністерства, Фонду державного майна або іншого органу, який виконує функцію з управління підприємством (далі – суб'єкт управління), із зазначенням строку приймання заяв і проведення конкурсного відбору, яке приймається не пізніше ніж через 10 днів після відкриття вакансії керівника підприємства (для підприємств, функції з управління якими виконує КМУ, – рішення КМУ).

Відповідно до пункту 20 цього Порядку рішення комісії (а у випадках, визначених абзацами другим і третім цього пункту, – рішення Кабінету Міністрів України) за результатами конкурсного відбору є підставою для укладення контракту між суб'єктом управління (господарською структурою) та переможцем конкурсного відбору.

Зокрема, у справі, яка переглядається Великою Палатою Верховного Суду, позивачка звернулася до суду з позовними вимогами до суб'єкта владних

повноважень (Мінагрополітики) про визнання протиправною бездіяльності Мінагрополітики щодо погодження її кандидатури на посаду директора ДП «НДП «Докучаєвське»; визнання погодженою кандидатури ОСОБА_1 на посаду директора цього державного підприємства; зобов'язання Мінагрополітики вчинити дії щодо призначення позивачки на посаду директора ДП «НДП «Докучаєвське», як переможниці конкурсу, проведеного згідно з Порядком № 777.

Тобто предметом спору у справі не є визнання протиправним рішення, дії чи бездіяльності конкурсної комісії з відбору керівника суб'єкта господарювання державного сектору (державного підприємства), оскільки саме за результатами висновку конкурсної комісії позивачка визнана переможцем конкурсу.

Таким чином, при вирішенні юрисдикції справи, застосуванню підлягає не пункт 9, частини першої статті 19 КАС України, а пункт 1 частини другої статті 17 КАС України (у редакції на час подання позову до суду) відповідно до якого юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема, у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження.

Мінагрополітики, бездіяльність якого оскаржується у справі, є суб'єктом владних повноважень у розумінні пункту 7 частини першої статті 3 КАС України. До того ж, зобов'язання про призначення відповідачем (Мінагрополітики) директора ДП «НДП «Докучаєвське» (за тими вимогами, які заявлені до суду) передбачає необхідність реалізації цим міністерством на основі законодавства публічно-владної функції з управління цим державним підприємством (суб'єктом господарювання державного сектору економіки) (пункт 12 Постанови Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2008 року № 777 «Про проведення конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки»).

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що у вказаному спорі не можна вважати, що між сторонами виникли трудові правовідносини, оскільки відповідно до статті 21 КЗпП України трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

З обставин вказаної справи вбачається, що трудовий договір (контракт) між сторонами укладено не було, адміністративно-правового акту щодо призначення позивачки на посаду директора ДП «НДП «Докучаєвське», як переможниці конкурсу, як підстави виникнення трудових правовідносин, Мінагрополітики не вносилося.

Можна зробити висновок, що процедура зайняття посади керівника державного підприємства не відбувається у порядку звичайних трудових (контрактних) правовідносин, а у рамках реалізації міністерством, Фондом державного майна, іншим органом, який здійснює управління об'єктами державної власності, на основі спеціального законодавства, у даному випадку відповідно до Порядку № 777, владних функцій щодо організаційно-кадрового забезпечення ефективного функціонування державного сектору економіки.

Тобто спори з приводу зайняття посади керівника державного підприємства, до видання адміністративно-правового акту щодо призначення на посаду, у разі, якщо призначення на таку посаду за законодавством здійснюється міністерством, іншим органом виконавчої влади, не є такими, що підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства.

Із урахуванням наведених норм процесуального права, правовідносини, які виникли між сторонами у справі, є адміністративно-правовими, тому справа підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 жовтня 2020 року у справі № 635/551/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217982>.

4.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спир за позовом спадкоємця учасника товариства до такого товариства та інших учасників про визнання недійсним договору щодо відчуження (продажу) спадкодавцем частки в статутному капіталі, усіх наступних правочинів щодо цієї частки, рішення загальних зборів учасників товариства, а також про скасування записів у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

3 листопада 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Спецпроект», ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_2 про визнання недійсними правочинів за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Східного апеляційного господарського суду від 07 квітня 2020 року й ухвалу Господарського суду Харківської області від 20 лютого 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Звертаючись до суду з позовом, ОСОБА_1 зазначила про порушення корпоративних прав її чоловіка як учасника товариства, вказавши, що 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «Спецпроект» її померлого чоловіка незаконно перейшло до іншої особи. На переконання позивачки, відчуження корпоративних прав померлого ОСОБА_6 у ТОВ «Спецпроект» за оспорюваним договором від 26 липня 2018 року безпосередньо впливає на обсяг спадкової маси.

Суди попередніх інстанцій закрили провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 231 Господарського процесуального кодексу України, оскільки спір не підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 4 частини першої статті 20 Господарського процесуального кодексу України до юрисдикції господарських судів віднесено розгляд справ у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах.

Заявляючи позовні вимоги про визнання недійсним договору щодо відчуження (продажу) ОСОБА_6 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «Спецпроект» на користь ОСОБА_3, усіх наступних правочинів щодо цієї частки, визнання недійсним рішення загальних зборів учасників ТОВ «Спецпроект», а також про скасування записів в Реєстрі, позивачка прагне змінити розподіл часток у статутному капіталі ТОВ «Спецпроект» для відновлення становища, яке існувало до виконання спірних договорів. Звідси у цій справі існує спір, що виник з правочинів щодо часток у ТОВ «Спецпроект».

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що між сторонами оспорюваних правочинів – ОСОБА_6 і ОСОБА_3, ОСОБА_3 і ОСОБА_4, ОСОБА_4 та ОСОБА_2 відповідно не існувало сімейних чи спадкових правовідносин. Отже, як оскаржуваний договір, укладений ОСОБА_6 з ОСОБА_3, так і наступні договори щодо подальшого відчуження частки в статутному капіталі ТОВ «Спецпроект», не є правочинами у сімейних чи спадкових правовідносинах.

Тому, зважаючи на характер правовідносин у цій справі, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що позовні вимоги про визнання недійсними правочинів щодо часток у товаристві, визнання недійсними рішення загальних зборів учасників ТОВ «Спецпроект», а також про скасування записів в Реєстрі згідно з пунктом 4 частини першої статті 20 Господарського процесуального кодексу України мають розглядатися господарським судом.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що касаційна скарга є обґрунтованою, а рішення судів попередніх інстанцій постановлені з порушенням норм матеріального та процесуального права.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 3 листопада 2020 року у справі № 922/88/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217980>.

5. Окремі правові позиції Великої Палати Верховного Суду

Якщо договорами факторингу допускається наступне відступлення права грошової вимоги, то воно має здійснюватися шляхом укладення саме договору факторингу з відповідним суб'єктом складом його сторін (стаття 1079 ЦК України) і не може здійснюватися шляхом укладення договору про відступлення права вимоги з фізичною особою.

Наступне відступлення права грошової вимоги шляхом укладення договору про відступлення права вимоги з фізичною особою є підставою для визнання такого договору недійсним

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом акціонерного товариства закритого типу «Гея» до ОСОБА_1, товариства з обмеженою відповідальністю «Арма Факторинг», публічного акціонерного товариства «Райффайзен банк Аваль», третя особа – приватний нотаріус Харківського міського нотаріального округу Макушева Наталія Віталіївна, про визнання договору про відступлення прав недійсним, за касаційною скаргою акціонерного товариства закритого типу «Гея» на рішення апеляційного суду Харківської області від 17 травня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Судами встановлено, що 19 липня 2006 року між АППБ «Аваль» (правонаступником якого є ПАТ «Райффайзен банк Аваль») та ФОП ОСОБА_2 було укладено кредитний договір, відповідно до умов якого остання отримала кредитні кошти у розмірі 297 тис. доларів США.

На забезпечення виконання умов зазначеного договору банк того ж дня уклав із АТЗТ «Гея» договір іпотеки, предметом якого є нежитлова будівля літера «А-2» загальною площею 2 232,4 кв.м по АДРЕСА_1.

Рішенням Господарського суду Харківської області від 24 січня 2013 року, яке набрало законної сили, звернуто стягнення на предмет іпотеки, що належить АТЗТ «Гея», та за рахунок грошових коштів, виручених від реалізації цього майна, вирішено погасили заборгованість, яка виникла у ФОП ОСОБА_2 за кредитним договором від 19 листопада 2006 року.

28 листопада 2006 року ПАТ «Райффайзен банк Аваль» на підставі договору факторингу відступило право вимоги за вказаними вище договорами кредиту та іпотеки ПАТ «КБ «Хрещатик» за ціною 2 100 000 грн.

Того ж дня ПАТ «КБ «Хрещатик» на підставі договору факторингу відступило право вимоги за договорами кредиту та іпотеки ТОВ «Арма Факторинг» за ціною 2 105 000 грн. ТОВ «Арма Факторинг» відчужило право вимоги за кредитним договором та договором іпотеки ОСОБА_1.

Посилаючись на те, що договір про відступлення прав вимоги за іпотечним договором ОСОБА_1 було укладено із порушенням вимог частини першої статті 203 та статті 215 ЦК України, позивач просив визнати цей договір недійсним та скасувати у Державному реєстрі іпотек запис про зміну іпотекодержателя.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини першої статті 24 Закону України «Про іпотеку» відступлення прав за іпотечним договором здійснюється за умови, що одночасно здійснюється відступлення права вимоги за основним зобов'язанням.

Наступне відступлення фактором права грошової вимоги третій особі не допускається, якщо інше не встановлено договором факторингу (частина перша статті 1083 ЦК України).

В обох договорах факторингу від 28 листопада 2014 року його сторони погодили, що фактор має право розпоряджатися правами вимоги на свій власний розсуд, в тому числі здійснювати наступне відступлення прав вимоги на користь третіх осіб за будь-яку ціну.

Зі статей 1077 та 1079 Цивільного кодексу України та частини п'ятої статті 5 Закону України «Про банки і банківську діяльність» вбачається, що договір факторингу зачіпає інтереси трьох сторін: клієнта, яким може бути фізична чи юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності, фактора, яким може бути банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції, та боржника, тобто набувача послуг чи товарів за первинним договором.

У постанові від 31 жовтня 2018 року у справі № 465/646/11 (провадження № 14-222цс18) Велика Палата Верховного Суду зазначила, що < ...> відступлення права вимоги за кредитним договором на користь фізичної особи суперечить положенням частини 3 статті 512 та статті 1054 ЦК України, оскільки для зобов'язань які виникли на підставі кредитного договору, характерним є спеціальний суб'єкт, а саме, кредитор – банк або інша фінансова установа.

Разом з тим, Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскільки договорами факторингу допускається наступне відступлення права грошової вимоги, то воно повинно здійснюватися відповідно до положень цієї глави, яка регулює відносини з факторингу (частина другої статті 1083 ЦК України). Іншими словами наступне відступлення права грошової вимоги має здійснюватися шляхом укладення саме договору факторингу з відповідним суб'єктом складом його сторін (стаття 1079 ЦК України), а не шляхом укладення договору про відступлення права вимоги з фізичною особою.

Як вбачається з встановлених судами обставин, з укладенням оспорюваного договору про відступлення права вимоги, відбулася заміна кредитодавця, який є фінансовою установою, що має право на здійснення операцій з надання фінансових послуг, на фізичну особу, яка не може надавати фінансові послуги згідно з наведеними нормами права.

Фактично сторони спірних договорів уклали ряд угод, завдяки яким здійснили перехід права на вимогу іпотечного майна від банку до фізичної особи. При цьому, оскільки договір факторингу не може бути укладений між банком та фізичною особою, задіяли спосіб переходу формально начебто правильний, проте за змістом такий, що лише приховав дійсні наміри сторін.

Крім того, відступлення прав за іпотечним договором ТОВ «Арма Факторинг» могло вчинити лише за умови одночасного здійснення відступлення права вимоги за основним зобов'язанням (кредитним договором) шляхом укладення договору факторингу, стороною якого ОСОБА_1 бути не міг.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що оспорюваний договір відступлення прав від 28 листопада 2014 року укладений з порушенням частини третьої статті 512, статті 1054, частини третьої статті 1079, частини другої статті 1083 ЦК України, статті 6 Закону України «Про фінансові

послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», а відтак правильно визнаний судом першої інстанції недійсним.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного суду від 10 листопада 2020 року у справі № 638/22396/14-ц можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217995>.

Наявність у спадкодавця статусу фізичної особи – підприємця не впливає на можливість заміни боржника (як сторони у справі, так і сторони виконавчого провадження) його правонаступником – фізичною особою.

Якщо виконавче провадження було закінчене виконавцем, у тому числі у зв'язку зі смертю боржника, і виконавець при цьому не врахував відповідних вимог чинного законодавства щодо можливого правонаступництва боржника, постанову про закінчення виконавчого провадження можна оскаржити в судовому порядку. У разі задоволення скарги можна вирішувати питання щодо заміни сторони виконавчого провадження правонаступником, у тому числі у зв'язку зі смертю боржника

Звернення кредитора безпосередньо до суду, зокрема із заявами про процесуальне правонаступництво та (або) про заміну сторони виконавчого провадження, слід розглядати як пред'явлення кредитором вимог до спадкоємця боржника в порядку статті 1281 Цивільного кодексу України

3 листопада 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Южненської міської ради Одеської області на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 26 лютого 2020 року та ухвалу Господарського суду Одеської області від 17 грудня 2019 року, прийняті за результатами розгляду заяви Южненської міської ради Одеської області про заміну сторони виконавчого провадження; касаційну скаргу Южненської міської ради Одеської області на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 13 травня 2020 року та ухвалу Господарського суду Одеської області від 17 березня 2020 року, прийняті за результатами розгляду скарги на незаконні дії та бездіяльність старшого державного виконавця Южненського міського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області Яківчук Г. О.; касаційну скаргу Южненської міської ради Одеської області на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 13 травня 2020 року та ухвалу Господарського суду Одеської області від 17 березня 2020 року, прийняті за результатами розгляду заяви Южненської міської ради Одеської області про заміну відповідача правонаступником у справі за позовом Южненської міської ради Одеської області до фізичної особи - підприємця ОСОБА_1 про стягнення 290 404,81 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Судовими рішеннями господарських судів з ФОП ОСОБА_1 на користь Южненської міськради стягнуто 290 404,81 грн збитків за користування

земельною ділянкою без правовстановлюючих документів. На виконання цих рішень судом було видано відповідний наказ, на підставі якого 15 серпня 2017 року було відкрито виконавче провадження № 54517433.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, ОСОБА_1 померла.

19 листопада 2019 року старшим державним виконавцем згідно з пунктом 3 частини першої статті 39 та статтею 40 Закону від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 1404-VIII) винесено постанову про закінчення виконавчого провадження № 54517433 з примусового виконання рішення суду у зв'язку зі смертю боржника ОСОБА_1.

25 листопада 2019 року приватним нотаріусом Южненського міського нотаріального округу Одеської області видано свідоцтво про право на спадщину за законом, відповідно до якого спадкоємцем майна (нежитлової будівлі) ОСОБА_1 є її дочка – ОСОБА_2.

06 грудня 2019 року Южненська міськрада звернулася до Господарського суду Одеської області із заявою про заміну сторони виконавчого провадження, згідно з якою просить суд замінити сторону виконавчого провадження ФОП ОСОБА_1 правонаступником – ОСОБА_2 на підставі статті 334 Господарського процесуального кодексу України (надалі – ГПК України).

Судовими рішеннями господарських судів у задоволенні заяви відмовлено.

10 лютого 2020 року Южненська міськрада звернулася до Господарського суду Одеської області зі скаргою на незаконні дії та бездіяльність старшого державного виконавця, в якій просить суд визнати незаконною та скасувати постанову старшого державного виконавця від 19 листопада 2019 року про закінчення виконавчого провадження. Суди нижчих інстанцій у задоволенні скарги відмовлено.

28 лютого 2020 року Южненська міськрада звернулася до Господарського суду Одеської області із заявою в порядку статті 52 ГПК України, в якій просить суд замінити відповідача у справі № 916/617/17 ФОП ОСОБА_1 правонаступником – ОСОБА_2.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні заяви відмовили, посилаючись на те, що заявник може звернутись із заявою про заміну відповідача правонаступником лише в порядку статті 334 ГПК України. Положення статті 52 ГПК України можуть бути застосовані лише до ухвалення рішення у справі та видачі наказу на його примусове виконання. Водночас Южненською міськрадою вже було подано до Господарського суду Одеської області заяву про заміну сторони виконавчого провадження з тих самих підстав, які зазначені у цій заяві, за результатом розгляду якої суди відмовили у задоволенні вказаної заяви.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною першою статті 15 Закону № 1404-VIII передбачено, що у разі вибуття однієї із сторін виконавець за заявою сторони, а також заінтересована особа мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником.

Згідно з пунктом 3 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII виконавче провадження підлягає закінченню у разі, зокрема, припинення юридичної особи - сторони виконавчого провадження, якщо виконання її обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва, смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім стягувача чи боржника.

За пунктом 2 частини першої статті 40 згаданого Закону виконавче провадження, щодо якого винесено постанову про його закінчення, не може бути розпочате знову, крім випадків, передбачених цим Законом.

З аналізу наведеного нормативного регулювання можна зробити висновок про те, що оскільки виконавче провадження є самостійною стадією судового процесу, сторони виконавчого провадження належать до учасників справи, а отже, якщо процесуальне правонаступництво має місце на стадії виконавчого провадження, заміна сторони виконавчого провадження означає й заміну учасника справи.

На стадії виконавчого провадження як на завершальній стадії судового провадження можлива заміна сторони виконавчого провадження правонаступником за наявності відкритого виконавчого провадження. Після відкриття виконавчого провадження та до його закінчення заміна сторони виконавчого провадження (з одночасною заміною відповідного учасника справи) правонаступником здійснюється у порядку, передбаченому статтею 334 цього Кодексу з урахуванням підстав, визначених статтею 52 ГПК України. У цьому випадку приписи статті 334 ГПК України, що містить процесуальні особливості здійснення правонаступництва на стадії виконання судового рішення, застосовуються разом з положеннями статті 52 цього Кодексу.

Натомість як до відкриття виконавчого провадження, так і після його закінчення заміна учасника справи правонаступником здійснюється виключно на підставі статті 52 ГПК України. У такому випадку з огляду на відсутність відкритого виконавчого провадження заміна відповідної сторони виконавчого провадження правонаступником є неможливою. Єдиним винятком є заміна боржника або стягувача у виконавчому документі до відкриття виконавчого провадження, що окремо обумовлено у частині п'ятій статті 334 Господарського процесуального кодексу України.

У разі смерті фізичної особи – сторони виконавчого провадження виконавець повинен перевірити, чи допускають відповідні правовідносини правонаступництво, чи ні.

Виконавець, установивши на підставі відповідних доказів факт смерті фізичної особи, яка була стороною виконавчого провадження, має вчинити дії щодо отримання даних, необхідних для вирішення питання про заміну такої сторони її спадкоємцями та надалі за заявою сторони звернутися до суду з відповідним поданням про заміну сторони виконавчого провадження.

Смерть, оголошення померлою або визнання безвісно відсутньою фізичної особи, яка була стороною виконавчого провадження, має виступати підставою

для його закінчення лише коли виконання обов'язків такої особи чи вимог у виконавчому провадженні не допускає правонаступництва.

Якщо ж виконавче провадження було закінчене виконавцем, у тому числі у зв'язку зі смертю боржника, і виконавець при цьому не врахував відповідні вимоги чинного законодавства щодо можливого правонаступництва боржника, постанову про закінчення виконавчого провадження можна оскаржити в судовому порядку. У разі задоволення скарги можна вирішувати питання щодо заміни сторони виконавчого провадження правонаступником, у тому числі у зв'язку зі смертю боржника.

Незважаючи на наявність правонаступника боржника – ОСОБА_2, яка прийняла спадщину після померлої ОСОБА_1, старший державний виконавець не зупинив вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні № 54517433 та не отримав даних, необхідних для вирішення питання про заміну померлої сторони виконавчого провадження її спадкоємцем.

Щодо можливості заміни боржника – фізичної особи - підприємця на його правонаступника – фізичну особу, Велика Палата Верховного Суду вказала, що фізична особа - підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном як фізична особа.

Статтю 1218 Цивільного кодексу України передбачено, що до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Звідси наявність у спадкодавця статусу фізичної особи - підприємця не впливає на можливість заміни боржника (як сторони у справі, так і сторони виконавчого провадження) його правонаступником – фізичною особою.

Окрім того, за змістом норм ЦК України задоволення вимог кредитора спадкоємцями має відбуватись у межах вартості отриманого ними у спадщину майна. Звідси обов'язок спадкоємців боржника перед кредиторами спадкодавця виникає лише у межах, передбачених статтю 1282 Цивільного кодексу України, тобто в межах вартості майна, одержаного у спадщину.

При вирішенні питання заміни учасника справи правонаступником в порядку статті 52 ГПК України та заміни сторони виконавчого провадження в порядку статті 334 цього ж Кодексу у разі смерті фізичної особи (боржника, відповідача) судам перш за все необхідно з'ясувати коло всіх спадкоємців померлої особи, а також встановити, чи пред'явлено кредитором вимоги до спадкоємців боржника.

Відмовляючи у задоволенні заяви Южненської міськради про заміну сторони виконавчого провадження в порядку статті 334 ГПК України, суди попередніх інстанцій виходили з того, що в цьому випадку суд позбавлений можливості визначити, чи перебиває вартість боргів померлого боржника вартість успадкованого майна боржника, а тому, враховуючи приписи статті 1282 Цивільного кодексу України, підстави для заміни сторони виконавчого провадження № 54517433 є недоведеними.

Аналіз частин першої - третьої статті 57 Закону № 1404-VIII дає підстави для висновку про те, що не визначення вартості успадкованого майна не впливає на вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження. Водночас задовольняючи заяву про заміну учасника справи, боржника у виконавчому провадженні, який помер, його спадкоємцем, суд відповідно до частини першої статті 1282 Цивільного кодексу України має визначити розмір боргу, який відповідає частці спадкоємця у спадщині, та вказати, що така заміна здійснюється в межах вартості майна, одержаного у спадщину.

Приймаючи рішення про відмову в задоволенні заяви про заміну сторони у справі № 916/617/17 в порядку статті 52 ГПК України, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що Южненська міськрада може звернутись із заявою про заміну відповідача на її правонаступника лише в порядку статті 334 ГПК України.

За вищевказаних обставин Южненська міськрада, звертаючись до господарського суду із заявою про заміну відповідача у справі її правонаступником, обґрунтовано послалася на статтю 52 Господарського процесуального кодексу України.

Як уже зазначалося, вирішувати питання про заміну сторони виконавчого провадження в порядку статті 334 ГПК України суд може лише після виконання кредитором вимог, встановлених статтею 1281 ЦК України.

Водночас стаття 1281 ЦК України не встановлює певного порядку пред'явлення вимог кредиторів.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає, що звернення кредитора безпосередньо до суду, зокрема, із заявами про процесуальне правонаступництво та (або) про заміну сторони виконавчого провадження слід розглядати як пред'явлення кредитором вимог до спадкоємця боржника в порядку статті 1281 ЦК України.

Позивач не пропустив строку пред'явлення вимоги до спадкоємця боржника, встановленого статтею 1281 ЦК України.

Водночас судами попередніх інстанцій як при розгляді заяви про заміну сторони виконавчого провадження на підставі статті 334 ГПК України, так при розгляді заяви про процесуальне правонаступництво на підставі статті 52 ГПК України, не встановлено коло всіх спадкоємців померлої ОСОБА_1, які прийняли спадщину, а також обсяг спадкування кожним з них.

Оскільки Велика Палата Верховного Суду позбавлена можливості встановити обставини щодо того, чи є ОСОБА_2 єдиним спадкоємцем померлого боржника, чи отримала вона у спадщину все майно спадкодавця, а отже, чи відбулося правонаступництво у відповідних матеріальних правовідносинах, то наявні підстави для скасування оскаржуваних судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій з направленням справи в цій частині на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 3 листопада 2020 року у справі № 916/617/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217981>.

При розгляді питання про припинення права користування колишнього члена сім'ї власника житла суди мають брати до уваги як формальні підстави, передбачені статтею 406 ЦК України, так і зважати на те, що сам факт припинення сімейних відносин із власником будинку (квартири) не позбавляє їх права користування займаним приміщенням та вирішувати спір з урахуванням балансу інтересів обох сторін.

Хоча законодавець при прийнятті ЦК України не визначив особливостей застосування норм ЦК України до житлових правовідносин у цілому, але відносини, які регулюються ЖК УРСР, переважно є цивільно-правовими й мають регулюватися саме нормами ЦК України. ЦК України є кодифікованим актом законодавства, який прийнято пізніше в часі, ніж ЖК УРСР, а тому темпоральна колізія вирішується саме на користь норм ЦК України

13 жовтня 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Львівського апеляційного суду від 08 жовтня 2019 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визнання припиненим права користування житлом та за зустрічним позовом ОСОБА_2 до ОСОБА_1 про визнання житлового будинку об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Сторони перебували в зареєстрованому шлюбі з 19 лютого 2007 року до 03 січня 2017 року. Рішенням Миколаївського районного суду Львівської області від 20 грудня 2016 року, яке набрало законної сили 03 січня 2017 року, шлюб між ними розірвано.

ОСОБА_2 вселився у спірний будинок зі згоди його власника – ОСОБА_1 та проживав у ньому як член її сім'ї, чоловік.

Також встановлено, що на підставі договорів купівлі-продажу житлового будинку і земельної ділянки від 25 жовтня 2012 року, посвідчених приватним нотаріусом

<...>, ОСОБА_1 набула право власності на житловий будинок та земельну ділянку, на якій він розташований за адресою: АДРЕСА_1. Вартість житлового будинку на момент його придбання – 75 938 грн 00 коп.

Відповідно до пункту 4.5 договору купівлі-продажу житловий будинок набувається покупцем – ОСОБА_1 за власні кошти та буде її особистою приватною власністю, на що її чоловік ОСОБА_2 надав письмову згоду.

У пункті 19 договору купівлі-продажу земельної ділянки зазначено, що земельна ділянка набувається покупцем – ОСОБА_1 за власні кошти та буде її особистою приватною власністю, на що її чоловік – ОСОБА_2 надав письмову згоду.

З дня укладення договорів у будинку зареєстровані та проживають вона з сином. Відповідач зареєстрований за місцем проживання своїх батьків за адресою: АДРЕСА_2, однак проживав у будинку позивачки на тій підставі, що був її чоловіком. Після розірвання шлюбу припинилася обставина, яка була підставою

набуття відповідачем права користування її житловим приміщенням. Однак, ОСОБА_2 відмовився звільнити будинок і до цього часу продовжує проживати у ньому.

Позивач вважала, що подальше перебування відповідача у будинку є неможливим, оскільки він складається лише з двох житлових кімнат, однією з яких користується син, а в іншій вона не може проживати з відповідачем, оскільки вони не є подружжям, що, у свою чергу, перешкоджає їй володіти і користуватися власним майном.

ОЦІНКА СУДУ

У даному випадку спір виник між власником житлового будинку, яка є одночасно і його користувачем, та користувачем цього будинку з приводу користування вказаним житлом після припинення шлюбу з власником будинку.

Отже, необхідно вирішити питання про співвідношення і застосування статей 391, 395, 405, 406 ЦК України та статей 64, 150 та 156 ЖК УРСР.

Згідно зі статтею 156 ЖК УРСР члени сім'ї власника жилого будинку (квартири), які проживають разом з ним у будинку (квартирі), що йому належить, користуються жилим приміщенням нарівні з власником будинку (квартири), якщо при їх вселенні не було іншої угоди про порядок користування цим приміщенням.

Припинення сімейних відносин з власником будинку (квартири) не позбавляє їх права користування займаним приміщенням. У разі відсутності угоди між власником будинку (квартири) і колишнім членом його сім'ї про безоплатне користування жилим приміщенням до цих відносин застосовуються правила, встановлені статтею 162 цього Кодексу.

Аналіз правових норм дає підстави для висновку про те, що право членів сім'ї власника квартири користуватись жилим приміщенням може виникнути та існувати лише за умови, що така особа є членом сім'ї власника житлового приміщення, власник житлового приміщення надавав згоду на вселення такої особи, як члена сім'ї.

У статті 7 ЖК УРСР передбачено, що ніхто не може бути виселений із займаного жилого приміщення або обмежений у праві користування жилим приміщенням інакше як з підстав і в порядку, передбачених законом. Тобто будь-яке виселення або позбавлення особи права користування житлом допускається виключно на підставах, передбачених законом, і повинно відбуватись в судовому порядку.

При цьому, необхідно звернути увагу, що ЖК УРСР був прийнятий 30 червня 1983 року і він не відображає усіх реалій сьогодення. ЦК України є кодифікованим актом законодавства, який прийнято пізніше у часі, тому темпоральна колізія вирішується саме на користь норм ЦК України.

Законодавець при прийнятті ЦК України у вказаній статті не визначив особливостей застосування норм ЦК України до житлових правовідносин в цілому, разом з тим, відносини, які регулюються ЖК УРСР, у своїй більшості є цивільно-правовими та мають регулюватись саме нормами ЦК України.

Положеннями статті 391 ЦК України передбачено, що власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження своїм майном.

Відповідно до статті 405 ЦК України член сім'ї власника житла втрачає право на користування цим житлом у разі відсутності члена сім'ї без поважних причин понад один рік, якщо інше не встановлено домовленістю між ним і власником житла або законом.

У частині першій статті 401 ЦК України передбачено, що право користування чужим майном (сервітут) може бути встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів (земельний сервітут) або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, які не можуть бути задоволені іншим способом. Відповідно до статті 406 ЦК України сервітут припиняється у разі, зокрема, припинення обставини, яка була підставою для встановлення сервітуту.

Особливістю вирішення вказаного спору є те, що при створенні сім'ї, встановленні сімейних відносин, власник і член сім'ї, тобто дружина і чоловік вважали, що їх відносини є постійними, не обмеженими у часі, а не про тимчасовий характер таких відносин. Тому і їх права, у тому числі і житлові, розглядалися як постійні. За логікою законодавця у законодавстві, що регулює житлові правовідносини, припинення сімейних правовідносин, втрата статусу члена сім'ї особою, саме по собі не тягне втрату права користування житловим приміщенням.

Разом із тим, відповідно до частин першої та другої статті 405 ЦК України члени сім'ї власника житла, які проживають разом з ним, мають право на користування цим житлом відповідно до закону.

Отже, при розгляді питання про припинення права користування колишнього члена сім'ї власника житла, суди мають приймати до уваги як формальні підстави, передбачені статтею 406 ЦК України, так і зважати на те, що сам факт припинення сімейних відносин з власником будинку (квартири) не позбавляє їх права користування займаним приміщенням, та вирішувати спір з урахуванням балансу інтересів обох сторін.

Суди встановили, що ОСОБА_1 у позовній заяві посилалася на те, що спірний житловий будинок має дві житлові кімнати, в одній з яких проживає син сторін, якому на час перегляду справи у касаційному порядку виповнилося 13 років. В іншій кімнаті проживає відповідач, з яким у позивачки припинені шлюбні відносини. За таких обставин вона змушена проживати разом із сином у своїх батьків.

Крім цього, згідно з поясненнями позивачки, відповідач зареєстрований за місцем проживання його батьків за адресою: АДРЕСА_2. Доказів про неможливість проживання відповідача за місцем реєстрації матеріали справи не містять.

Таким чином, у цій справі питання про визнання припиненим права користування житлом та зобов'язання відповідача звільнити житло у контексті пропорційності застосування такого заходу має оцінюватися з урахуванням обставин щодо об'єкта нерухомого майна та установлених статтею 50 ЖК

УРСР вимог, що ставляться до жилих приміщень, а також наявності чи відсутності іншого житла.

Велика Палата Верховного Суду врахувала вимоги ОСОБА_1 про визнання припиненим права користування спірним будинком на предмет пропорційності переслідуваній легітимній меті у світлі статті 8 Конвенції. Вважає, що припинення права користування відповідача спірним житлом відповідає такій пропорційності, з огляду на те, що між сторонами спору склалися вкрай неприязні стосунки, ОСОБА_2 має постійне зареєстроване місце проживання за адресою: АДРЕСА_2, спірний житловий будинок має дві житлові кімнати, в одній з яких проживає син сторін, якому на час перегляду справи у касаційному порядку виповнилося 13 років, вона з дитиною змушена проживати у батьків, оскільки окрім спірного житлового будинку іншого житла не має, однак змушена забезпечити належні житлові умови не лише для себе, але і для малолітнього сина, який проживає разом з нею.

Необхідно дотримуватися балансу захисту права власності позивачки, з якою після розірвання шлюбу залишився проживати син, тому відповідач як колишній член її сім'ї втратив право на користування будинком, оскільки він вже не є членом її сім'ї, не зареєстрований у спірному житловому будинку.

Таким чином, у справі, що переглядається, інтереси позивачки, як власника житла та користувача цим житлом, перевищують інтереси колишнього члена сім'ї, у якого припинилися правові підстави користування чужим майном, та який, за доводами позивачки, забезпечено іншим житловим приміщенням, що ним не спростовано.

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне касаційну скаргу задовольнити частково, постанову апеляційного суду в частині відмови у задоволенні позову про визнання припиненим право ОСОБА_2 на користування житлом скасувати та залишити в цій частині в силі рішення суду першої інстанції

Детальніше з тестом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 жовтня 2020 року у справі № 447/455/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217994>.

Рішення Конституційного Суду України поширюється на правовідносини, які виникли після його ухвалення, а також на правовідносини, які виникли до його ухвалення, але продовжують існувати (тривають) після цього

Велика Палата Верховного Суду розглянула заяву ОСОБА_1 про перегляд ухвали Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 25 жовтня 2019 року за виключними обставинами, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 25 червня 2019 року відмовлено у задоволенні скарги ОСОБА_1 на бездіяльність уповноважених службових осіб Херсонської місцевої прокуратури,

яка полягала у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

Ухвалою Херсонського апеляційного суду від 18 липня 2019 року відмовлено у відкритті провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді Херсонського міського суду Херсонської області від 25 червня 2019 року, оскільки за змістом частини третьої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) серед переліку ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування, відсутня ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей до ЄРДР. На підставі зазначеного апеляційний суд дійшов висновку, що така ухвала не може бути предметом апеляційного перегляду.

Ухвалою Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (далі – ККС) від 25 жовтня 2019 року відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою ОСОБА_1, посилаючись на частину третю статті 307 КПК, зауваживши, що ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора не може бути оскаржена.

Заявник звернувся до Великої Палати Верховного Суду із заявою про перегляд ухвали Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 25 жовтня 2019 року за виключними обставинами.

Виключною обставиною ОСОБА_1 вважає Рішення Другого сенату Конституційного Суду України (далі – КСУ) від 17 червня 2020 року № 4-р (II)/2020, ухвалене за конституційною скаргою ОСОБА_2 щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини третьої статті 307, частини третьої статті 309 КПК.

На думку заявника, ухвала суду апеляційної інстанції порушує його конституційне право на апеляційний перегляд справи, гарантоване пунктом восьмим частини другої статті 129 Конституції України. ОСОБА_1 вважає, що оскільки вперше неконституційна норма частини третьої статті 307 КПК застосована в ухвалі ККС від 25 жовтня 2019 року, то цю ухвалу слід переглянути за виключними обставинами.

ОЦІНКА СУДУ

Великою Палатою Верховного Суду відкрито провадження за виключними обставинами, а, отже, суд вважає, що заявник може звернутися із заявою про перегляд за виключними обставинами ухвали слідчого судді незважаючи на те, що рішення КСУ ухвалено не за його конституційною скаргою.

Згідно з резолютивною частиною Рішення Другого сенату КСУ від 17 червня 2020 року № 4-р (II)/2020, ухваленого за конституційною скаргою ОСОБА_2, визнано неконституційними та такими, що втрачають чинність з дня ухвалення КСУ цього рішення положення частини третьої статті 307 КПК щодо заборони оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про

кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення.

Відповідно до частини другої 2 статті 152 Конституції України закони, інші акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення КСУ рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення.

Рішенням КСУ від 14 грудня 2000 року (справа № 1-31/2000) визначено, що рішення КСУ мають пряму дію.

Таким чином, аналіз норм розділу XII Конституції України («Конституційний Суд України») та Закону України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України» дає підстави дійти висновку про те, що рішення КСУ має пряму (перспективну) дію в часі і застосовується щодо тих правовідносин, які тривають або виникли після його ухвалення. Якщо правовідносини тривалі і виникли до ухвалення рішення КСУ, однак продовжують існувати після його ухвалення, то на них поширюється дія такого рішення КСУ.

Тобто рішення КСУ поширюється на правовідносини, які виникли після його ухвалення, а також на правовідносини, які виникли до його ухвалення, але продовжують існувати (тривають) після цього. Водночас чинним законодавством визначено, що Конституційний Суд України може безпосередньо у тексті свого рішення встановити порядок і строки виконання ухваленого рішення.

У тексті рішення КСУ від 17 червня 2020 року № 4-р (II)/2020 відсутні положення, які б дозволили зробити висновок про його поширення на правовідносини, які припинилися на момент його ухвалення. Натомість у резолютивній частині цього рішення чітко вказано про те, що положення частини третьої статті 307 КПК втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього рішення.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що на день прийняття ККС ухвали від 25 жовтня 2019 року норма частини третьої статті 307 КПК щодо заборони оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, не була визнана неконституційною.

Відповідно до частини першої статті п'ятої КПК процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

Ухвалу ККС, яку просить переглянути за виключними обставинами ОСОБА_1, прийнято 25 жовтня 2019 року. На момент її прийняття ККС застосував чинні норми КПК. Натомість Рішення Другого сенату КСУ № 4-р (II)/2020, яке заявник вважає виключною обставиною, ухвалено 17 червня 2020 року. На момент ухвалення вищезазначеного рішення КСУ кримінально-процесуальні відносини у аналізованому провадженні вже припинилися. А це означає, що дія рішення КСУ

не може поширюватися на ці правовідносини, оскільки вони виникли і закінчилися до його ухвалення.

Оскільки рішення КСУ має пряму (перспективну) дію, тобто поширюється на правовідносини, що виникли або тривають після його ухвалення (за винятком тих випадків, якщо інше встановлено КСУ безпосередньо у тексті ухваленого рішення), ВП ВС дійшла висновку про відсутність підстав для задоволення заяви ОСОБА_1 про перегляд за виключними обставинами ухвали ККС від 25 жовтня 2019 року.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 18 листопада 2020 року у справі № 4819/49/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93081749>.

6. Вимоги, які не підлягають розгляду в судовому порядку

Наказ контролюючого органу про проведення документальної позапланової перевірки, виданий на виконання ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення такої перевірки та з метою зібрання доказів у кримінальному провадженні, не підлягає самостійному оскарженню в суді

18 листопада 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Яблуневий дар» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби за участю Прокуратури Львівської області про визнання протиправним і скасування наказу за касаційними скаргами Прокуратури Львівської області та Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби на постанову Львівського окружного адміністративного суду від 08 грудня 2015 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 25 квітня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою слідчого судді Солом'янського районного суду міста Києва від 20 жовтня 2015 року надано дозвіл на проведення співробітниками СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів позапланової перевірки з питань дотримання вимог податкового законодавства України ТзОВ «Яблуневий дар» щодо фінансово-господарських операцій з ТзОВ «ТБ Сад» за період 2013-2014 років, на предмет своєчасності, повноти нарахувань та сплати всіх передбачених ПК України податків і зборів за весь період фінансово-господарської діяльності з урахуванням доказів, зібраних у ході досудового розслідування кримінального провадження від 19 червня 2015 року № 3201532015100110000154.

На виконання ухвали слідчого судді на підставі пункту 75.1 статті 75, підпункту 78.1.11 пункту 78.1 статті 78 ПК України начальником СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів видано наказ «Про проведення документальної позапланової виїзної перевірки ТзОВ «Яблуневий дар» від 22 жовтня 2015 року № 124.

22 жовтня 2015 року працівниками СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів здійснено виїзд на юридичну адресу ТзОВ «Яблуневий дар». Однак представник позивача повідомив про відсутність посадових осіб на підприємстві, а також про відсутність у нього повноважень на отримання зазначеного наказу та прийняття рішення про допуск або не допуск до перевірки і просив прибути 26 жовтня 2015 року, коли будуть присутні відповідні посадові особи.

Працівниками СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів складено акт про неможливість вручення копії наказу та пред'явлення направлень на перевірку.

23 жовтня 2015 року ТзОВ «Яблуневий дар» до Львівського окружного адміністративного суду подано заяву про забезпечення позову, у якій позивач просив зупинити дію наказу від 22 жовтня 2015 року № 124 до набрання законної сили рішенням у справі та заборонити СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів учиняти дії стосовно проведення документальної позапланової виїзної перевірки ТзОВ «Яблуневий дар».

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 26 жовтня 2015 року заяву ТзОВ «Яблуневий дар» зупинено дію наказу від 22 жовтня 2015 року № 124 про проведення документальної позапланової виїзної перевірки ТзОВ «Яблуневий дар» до набрання законної сили рішенням у справі.

Ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 26 жовтня 2015 року скасовано та прийнято нову, якою в задоволенні заяви ТзОВ «Яблуневий дар» про забезпечення позову відмовлено.

29 січня 2016 року СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ ДФС складено акт № 27/28-06-22-20/32475074 про результати документальної позапланової виїзної перевірки ТзОВ «Яблуневий дар» <.. >, на підставі якого винесено податкові повідомлення-рішення від 11 лютого 2016 року № 0000202202/1759, 0000212202/1760, 0000222202/1761.

ТзОВ «Яблуневий дар» вважає, що предмет та період документальної позапланової виїзної перевірки, яка призначена оскаржуваним наказом, вже були об'єктами планової виїзної перевірки, що задокументовано відповідним актом перевірки.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом спору у цій справі є наказ СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ ДФС від 22 жовтня 2015 року № 124 щодо проведення позапланової виїзної документальної перевірки з питань дотримання вимог податкового законодавства ТзОВ «Яблуневий дар».

Зі змісту касаційних скарг слідує, що оскарження підстав проведення позапланової виїзної документальної перевірки, на думку скаргників, має відбуватись у межах кримінального судочинства, оскільки ухвала слідчого судді Солом'янського районного суду м. Києва від 20 жовтня 2015 року про дозвіл на проведення співробітниками СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів позапланової документальної перевірки ТзОВ

«Яблуневий дар» щодо фінансово-господарських операцій з ТзОВ «ТБ Сад» за період 2013-2014 років постановлена в межах кримінального провадження.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що ухвала слідчого судді та наказ контролюючого органу на проведення документальної позапланової виїзної перевірки мають різну правову природу та різні правові наслідки.

Відповідно до вимог підпункту 78.1.11 пункту 78.1 статті 78 ПК України документальна позапланова перевірка здійснюється за наявності судового рішення суду (слідчого судді) про призначення перевірки або постанови органу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчого, прокурора, винесену ними відповідно до закону.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що ухвала слідчого судді, якою надано дозвіл на проведення перевірки, може бути оскаржена в порядку кримінального судочинства. Зокрема, позиція Великої Палати Верховного Суду в подібних правовідносинах викладена в постанові від 23 травня 2018 року у справі № 243/6674/17-к.

З матеріалів цієї справи слідує, що ухвала слідчого судді Солом'янського районного суду міста Києва про надання дозволу на проведення позапланової документальної перевірки від 20 жовтня 2015 року, на підставі якої видано оскаржуваний наказ, постановлена в межах кримінального провадження.

Отже, основною метою проведення співробітниками СДПІ з обслуговування великих платників податків у м. Львові МГУ Міндоходів позапланової документальної перевірки відповідно до пункту 75.1 статті 75, підпункту 78.1.11 пункту 78.1 статті 78 ПК України, як слідує зі змісту ухвали слідчого судді від 20 жовтня 2015 року, є отримання інформації, що може мати суттєве значення для встановлення істини у кримінальному провадженні.

З урахуванням зазначеного Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що оскаржуваний наказ відповідача від 22 жовтня 2015 року № 124 про проведення документальної позапланової перевірки видано з метою збору доказів у межах кримінального провадження, а не для виконання контролюючим органом визначених ПК України повноважень.

Беручи до уваги зазначене, а також практику Великої Палати Верховного Суду щодо апеляційного оскарження ухвал про надання дозволу на проведення позапланової перевірки в межах кримінального судочинства, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що оскаржуваний наказ, виданий з метою зібрання доказів у кримінальному провадженні, не може бути предметом самостійного оскарження в суді.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 18 листопада 2020 року у справі № 813/5892/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93336740>.

Повідомлення про планову діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, не є актом господарюючого суб'єкта, а є документом виключно інформаційного характеру про намір суб'єкта господарювання провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля, а тому не підлягає оскарженню в судовому порядку.

Питання належного виконання вимог закону щодо дотримання процедури з оцінки впливу на довкілля планової діяльності перебувають поза зобов'язальними відносинами сторін справи і підлягають державному контролю зі сторони уповноваженого органу в порядку, визначеному чинним законодавством. Зацікавлений суб'єкт не позбавлений права на оскарження в судовому порядку рішень, дій чи бездіяльності уповноваженого органу державної влади під час здійснення оцінки впливу на довкілля за таким повідомленням відповідача про планову діяльність

3 листопада 2020 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Служби автомобільних доріг в Полтавській області на постанову Східного апеляційного господарського суду від 13 лютого 2020 року у справі за позовом Білецьківської сільської ради до Служби автомобільних доріг в Полтавській області про визнання протиправним повідомлення про планову діяльність, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Білецьківська сільська рада (далі – Сільрада) звернулася до суду з позовом до Служби автомобільних доріг в Полтавській області (далі – Служба автодору) про визнання протиправним повідомлення про планову діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля.

У позові Сільрада наголошувала, що Служба автодору, отримавши висновок з оцінки впливу на довкілля (рішення про відмову в межах справи по оцінці впливу на довкілля планової діяльності № 201811222218), повинна була усунути недоліки, які були вказані у висновку, та надати документи на повторний розгляд у порядку частини п'ятої статті 4-1 Закону України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 2806-IV).

При цьому Сільрада зазначила, що за визначенням статті 9 Закону України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля» (далі – Закон № 2059-VIII) вказаний висновок є обов'язковим для виконання та діє протягом п'яти років. Повторна ж процедура з оцінки впливу на довкілля планової діяльності вчиняється лише у випадках, визначених частиною восьмою статті 9 цього Закону, позаяк інших підстав для проведення повторної процедури законодавством не визначено.

Сільрада вважала, що Службою автодору розпочато повторну процедуру оцінки впливу на довкілля планової діяльності за № 2019944452 про будівництво автомобільної дороги М-22 Полтава-Олександрія на ділянці обходу м. Кременчук з мостовим переходом через р. Дніпро за відсутності підстав для проведення

повторної оцінки впливу планової діяльності, чим порушено вимоги закону щодо форми такого повідомлення.

ОЦІНКА СУДУ

Абзацом першим частини першої статті 3 Закону № 2059-VIII встановлено, що здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності.

Повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, оприлюднюється уповноваженим територіальним органом, а у випадках, визначених частинами третьою і четвертою цієї статті, - уповноваженим центральним органом у порядку та спосіб, визначені статтею 4 цього Закону, протягом трьох робочих днів з дня надходження.

Суб'єкт господарювання при підготовці звіту з оцінки впливу на довкілля враховує повністю, враховує частково або обґрунтовано відхиляє зауваження і пропозиції громадськості, надані в процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля (частини п'ята - сьома, десята статті 5 Закону № 2059-VIII).

Разом з тим питання, пов'язані з оскарженням в судовому порядку рішень, дій чи бездіяльності у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля, унормовані статтею 12 Закону № 2059-VIII, яка встановлює, що висновок з оцінки впливу на довкілля, інші рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади або органів місцевого самоврядування у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля можуть бути оскаржені будь-якою фізичною чи юридичною особою в судовому порядку. Порушення процедури здійснення оцінки впливу на довкілля, безпідставне та необґрунтоване неврахування чи неналежне врахування результатів участі громадськості, інші порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля є підставами для скасування висновку з оцінки впливу на довкілля та рішення про провадження планованої діяльності в судовому порядку.

Системний аналіз наведених норм чинного законодавства свідчить про те, що повідомлення про планову діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, не є актом господарюючого суб'єкта, а є документом виключно інформаційного характеру про намір суб'єкта господарювання провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля.

Отже, Велика Палата Верховного Суду зазначає, що встановлена правова природа повідомлення про планову діяльність унеможлиблює здійснення судового розгляду щодо застосування до нього наслідків, пов'язаних зі скасуванням юридичних актів; суб'єктивне бачення позивачем порушення свого цивільного права внаслідок оприлюднення (повторного) повідомлення відповідача про планову діяльність не може свідчити про наявність фактичного спору між сторонами справи, а відтак і самостійного цивільного права позивача, яке потребує захис ту шляхом звернення з позовом у такий спосіб.

Питання належного виконання відповідачем вимог закону щодо дотримання процедури з оцінки впливу на довкілля планової діяльності знаходяться поза зобов'язальними відносинами сторін справи і підлягають державному контролю зі сторони уповноваженого органу в порядку, визначеному чинним законодавством. Позаяк позивач не позбавлений права на оскарження в судовому порядку рішень, дій чи бездіяльності уповноваженого органу державної влади у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля за таким повідомленням відповідача про планову діяльність.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що заявлені у справі вимоги не підлягають розгляду не лише в порядку господарського судочинства, але і взагалі не підлягають судовому розгляду, адже зі змісту вимог не вбачається наявності між сторонами справи юридичного спору в розумінні статті 124 Конституції України.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 3 листопада 2020 року у справі № 917/1964/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93268581>.

7. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 27 жовтня 2020 року

Справа № 635/4233/19 (провадження № 14-139цс20)

Сторони: Покотилівська селищна рада Харківського району Харківської області до ОСОБА_1, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, – ГУ ДПС у Харківській області.

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: На думку КЦС ВС, у практиці КЦС ВС та КГС ВС існує різне тлумачення щодо обов'язковості рішень органів місцевого самоврядування для внесення змін до договорів оренди землі в частині перегляду розміру орендної плати, з урахуванням принципу свободи договору та наявності чи відсутності у договорах оренди погодженої сторонами підстави для такого перегляду, а саме відповідного рішення органу місцевого самоврядування. У зв'язку з цим існує необхідність відступити від висновку, викладеного в постанові КГС ВС в частині відсутності законодавчих підстав для внесення змін до договору оренди землі щодо розміру орендної плати при зміні нормативної грошової оцінки землі.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 4 листопада 2020 року

Справа № 906/1308/19 (провадження № 12-76гс20)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСББ «Лесі Українки 38» та ФОП ОСОБА_1.

Суддя-доповідач: Бакуліна С.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правових висновків, викладених у постановках КЦС ВС щодо юрисдикції у спорах між фізичними особами – співвласниками багатоквартирного будинку та об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку щодо діяльності ОСББ, зокрема під час укладення, розірвання, визнання недійсними договорів, укладених ОСББ з іншими особами.

3. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 4 листопада 2020 року

Справа № 805/3362/17-а (провадження № 11-330апп20)

Сторони: ПрАТ «ДТЕК Шахта Комсомолець Донбасу» до ОВПП ДФС

Суддя-доповідач: Прокопенко О.Б.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КАС ВС виключна правова проблема полягає у застосуванні пункту 9-4 розділу VIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування". На думку колегії суддів, вказаною правовою нормою від виконання обов'язку своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок на період проведення АТО звільняються платники єдиного внеску - фізичні особи, визначені статтею 4 Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування", які зобов'язані нараховувати та сплачувати єдиний внесок за себе незалежно від отриманого доходу (прибутку) у звітному періоді, зокрема, фізичні особи-підприємці, які обрали спрощену систему оподаткування, та є застрахованими особами в розумінні цього закону. Указана норма не поширюється на юридичних та фізичних осіб-підприємців, які є роботодавцями та зобов'язані нараховувати на суму заробітної плати найманих працівників та сплачувати за них єдиний внесок.

4. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 листопада 2020 року

Справа № 0940/2276/18 (провадження № 11-336апп20)

Сторони: ГУ ДФС України в Івано-Франківській області до ДП «Івано-Франківський котельно-зварювальний завод»

Суддя-доповідач: Князєв В.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КАС ВС вважає за необхідне відступити від правових висновків, викладених у постановках ВС щодо можливості застосування майнового критерію на підставі статті 8 Закону України «Про судовий збір» до юридичної особи

приватного права або суб'єкта владних повноважень, але за обов'язкової умови перевірки її (його) майнового стану в залежності від оцінки доказів, якими обґрунтовується її (його) рівень.

5. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 листопада 2020 року

Справа № 487/8206/18 (провадження № 14-164цс20)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, треті особи: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Таран Я.Є, приватний нотаріус Одеського міського нотаріального округу Запольська О.В.

Суддя-доповідач: Штелик С.П.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: На думку КЦС ВС існує необхідність відступити від правового висновку КАС ВС, відповідно до якого сам факт подання заяви про відпустку для догляду за дитиною без видачі відповідного наказу не є достатньою підставою для невиходу на роботу. У цьому випадку невихід працівника на роботу може бути розцінений як прогул, який є підставою для його звільнення.

6. Суд, який направив справу: ОП КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 листопада 2020 року

Справа № 916/1415/19 (провадження № 12-80гс20)

Сторони: Партнерства з обмеженою відповідальністю «Серфінг Системс ЛП» до ПАТ «Банк «Петрокоммерц-Україна», ТОВ «ФК «Централ Капітал», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – ТОВ «Люнакс», треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів: ТОВ «Запоріжжя Інвест», ТОВ «ФК «Капітал Джірінг»

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 27 листопада 2018 року у справі № 905/2260/17, щодо застосування статей 15, 16 ЦК України та 20 ГК України, відповідно до якого наведеними правовими нормами не передбачено такого способу захисту права та інтересу, як визнання договору припиненим, а реалізація такого способу захисту, як зміна або припинення правовідношення може відбуватися шляхом розірвання договору. На думку колегії суддів, позиція ВП ВС є такою, що не узгоджується із статтями 997, 1008, 1044 ЦК України, якими прямо передбачено право припинення відповідних договорів.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 25 листопада 2020 року

Справа № 635/6172/17 (провадження № 14-167цс20)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, треті особи: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Таран Я.Є, приватний нотаріус Одеського міського нотаріального округу Запольська О.В.

Суддя-доповідач: Гудима Д.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що існує потреба у вирішенні питання про застосування норм права при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої смертю (ушкодженням здоров'я) цивільних осіб на території проведення Антитерористичної операції (Операції об'єднаних сил), у тому числі на території, яка окупована Російською Федерацією.

8. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 2 грудня 2020 року

Справа № 522/9893/17 (провадження № 14-173 цс 20)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, треті особи: приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Таран Я.Є, приватний нотаріус Одеського міського нотаріального округу Запольська О.В.

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку Верховного Суду України та вказати, що нотаріальне посвідчення нотаріусом заповіту поза межами свого нотаріального округу й недотримання статті 13-1 Закону України «Про нотаріат» не зумовлює недійсності (нікчемності чи оспорюваності) такого правочину як вчинення заповіту.

9. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 9 грудня 2020 року

Справа № 757/44631/19 (провадження № 14-171цс20)

Сторони: ОСОБА_1 до ДКС України, ВРУ

Суддя-доповідач: Ситнік О.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку ВП ВС, відповідно до якого вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод та інтересів суб'єктів публічно-правових відносин, або вимоги про витребування майна, вилученого на підставі рішення суб'єкта

владних повноважень, розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Інакше такі вимоги вирішуються судами в порядку цивільного або господарського судочинства.

10. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 грудня 2020 року

Справа № 914/1096/20 (провадження № 12-87гс20)

Сторони: ТОВ НВКП «Термінал-ЛТД» до АТ АКБ «Львів», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Львівської міської ради.

Суддя-доповідач: Катеринчук Л.Й.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність формування висновку щодо можливості касаційного оскарження судових рішень, прийнятих за наслідком розгляду заяв про забезпечення позову. У зв'язку з цим також існує необхідність уточнити правовий висновок ВП ВС щодо питання застосування норм чинного процесуального законодавства при визначенні можливості касаційного оскарження ухвал суду першої інстанції про забезпечення позову чи відмову в такому забезпеченні після їх перегляду в апеляційному порядку, або ухвал апеляційного суду про відмову у забезпеченні позову як складової права особи на доступ до правосуддя.

11. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 грудня 2020 року

Справа № 910/10011/19 (провадження № 12-84гс20).

Сторони: РО «Релігійна громада Свято-Покровської парафії села Сутківці Ярмолинецького району Хмельницької єпархії Української православної церкви» до Хмельницької ОДА

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає, що існує необхідність відступити від правового висновку КАС ВС, щодо господарської юрисдикції спору між релігійною організацією та суб'єктом державної реєстрації про визнання протиправним та скасування розпорядження голови обласної державної адміністрації про реєстрацію статуту релігійної організації у новій редакції. На думку колеги суддів, такий спір слід розглядати у порядку цивільного судочинства.

12. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 грудня 2020 року

Справа № 910/17048/17 (провадження № 12-85гс20)

Сторони: ПАТ «Сбербанк» до ДП «Край Проперті», ПАТ «Універсам № 16», треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача 1: ТОВ «Сіті-Стейт», ТОВ «Сітістейтсервіс», ТОВ «Консалтингова фірма «Прометей»

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що виключну правову проблему становить неоднозначне тлумачення частини четвертої статті 36 Закону України «Про іпотеку» щодо можливості задоволення вимог кредитора, пред'явлених після звернення стягнення на предмет іпотеки в позасудовому порядку, якщо за рахунок предмета іпотеки вимоги кредитора задоволені не в повному обсязі. У зв'язку з цим існує необхідність відступити від правового висновку КЦС ВС щодо відсутність підстав для стягнення суми заборгованості за договором позики, яка залишилася після реалізації предмета іпотеки шляхом позасудового врегулювання спору на підставі договору, оскільки такі вимоги є недійсними.

13. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 грудня 2020 року

Справа № 917/1338/18 (провадження № 12-86гс20)

Сторони: ОСОБА_1, ОСОБА_2 до ПП «Агрофірма «Славутич», ОСОБА_3, ОСОБА_4, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивачів – ОСОБА_5

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, справа містить виключну правову проблему щодо набуття чи ненабуття спадкоємцями статусу засновників приватного підприємства внаслідок спадкування часток (вкладів, внесків) у статутному капіталі приватного підприємства і права участі у діяльності підприємства.

14. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 грудня 2020 року

Справа № 461/9578/15-ц (провадження № 14-175 цс 20)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, департаменту містобудування Львівської міської ради, третя особа – державна реєстраційна служба Львівського міського управління юстиції

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку КАС ВС, щодо того, чи є сама по собі відсутність нотаріального посвідчення письмової згоди співвласника приміщення загального користування, а саме горища, підставою для скасування наказу про затвердження містобудівних умов та обмежень.

15. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 914/1570/20 (провадження № 12-90гс20)

Сторони: ТОВ «Роберт Бош» до ТОВ «ЛЕНЛАЙС»

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС існує необхідність відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВП ВС, щодо неможливості касаційного оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову у забезпеченні позову, постанови апеляційного суду, згідно з якою така ухвала залишена без змін, ухвали апеляційного суду, згідно з якою він відмовив у задоволенні заяви про забезпечення позову, а також постанови апеляційного суду, згідно з якою скасовано ухвалу суду першої інстанції про забезпечення позову та відмовлено у задоволенні відповідної заяви.

16. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 922/1830/19 (провадження № 12-91гс20)

Сторони: заступник керівника Дергачівської місцевої прокуратури Харківської області до ОСОБА_1, ГУ Держгеокадастру у Харківській області, ФГ «Скосогорівка»

Суддя-доповідач: Рогач Л. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постановах ВП ВС, щодо належності до цивільної юрисдикції спорів про надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства без проведення земельних торгів, оскільки, на думку колеги суддів, такі спори повинні розглядатися в порядку господарського судочинства.

17. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 910/18647/19 (провадження № 12-88гс20)

Сторони: ТОВ «С.П.Т.» до Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, ТОВ «Пелучо», ДП «СЕТАМ»

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає, що справа містить виключну правову проблему, пов'язану з порядком реалізації без згоди власника майна (активів), на яке накладено арешт у кримінальному провадженні.

18. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 520/17342/18 (провадження № 14-158цс20)

Сторони: ОСОБА_1 до Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Одеській області

Суддя-доповідач: Сімоненко В.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: На думку КЦС ВС, існує необхідність уточнити правовий висновок ВП ВС, про те, що справа про застосування статті 625 ЦК України за порушення грошового зобов'язання, підтвердженого чинним судовим рішенням, навіть якщо учасником цього зобов'язання є суб'єкт владних повноважень, розглядається залежно від суб'єктного складу у порядку цивільного чи господарського судочинства.

19. Суд, який направив справу: ОП КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 761/16124/15-ц (провадження № 14-184 цс 20)

Сторони: ОСОБА_1 до д ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива»

Суддя-доповідач: Пророк В.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду та Верховного Суду України.

Опис: ОП КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правових висновків КЦС ВС та ВСУ щодо застосування частини п'ятої статті 10 Закону України "Про захист прав споживачів", а саме стягнення пені у розмірі трьох відсотків вартості послуги за кожний день прострочення, якщо зобов'язання відповідача щодо сплати відсотків виникли не з договору, а з рішення суду.

8. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 жовтня 2020 року

Справа № 906/677/19 (провадження № 12-78гс20)

Сторони/предмет: заступника прокурора Житомирської області в інтересах держави в особі Житомирської ОТГ в особі Житомирської міської ради до ТОВ «Обрій Діжитал».

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, виключною правовою проблемою є виключною правовою проблемою є вирішення протиріччя між положеннями Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» та частиною четвертою статті 80 Закону України «Про освіту» в частині можливості приватизації юридичними особами приватного права, основним видом діяльності яких є надання освітніх послуг, нерухомого майна недіючих комунальних закладів дошкільної освіти, як об'єктів освіти зі збереженням профілю їх діяльності для здійснення такими юридичними особами освітньої діяльності у цих приватизованих об'єктах освіти, спрямованої на здобуття дітьми дошкільної освіти.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 11 листопада 2020 року

Справа № 916/313/18 (провадження № 12-79гс20)

Сторони: ТОВ «Чорноморочка плюс» до АТ «Ощадбанк»

Суддя-доповідач: Кібенко О.Р.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВП ВС щодо пов'язаності строку для звернення до нотаріуса із заявою про вчинення виконавчого напису в контексті застосування положень статті 88 Закону України «Про нотаріат» із позовною давністю, встановленою ЦК України.

Позиція ВП ВС: справа вже була повернута ВП ВС на розгляд колегії суддів КГС ВС, вона не може бути передана повторно на розгляд ВП ВС. Крім того, КГС ВС вже передавав іншу справу з подібних правовідносин до ВП ВС, вказуючи на необхідність відступу, зокрема, від висновку про застосування статті 88 Закону України «Про нотаріат»

3. Позиція ВП ВС: КГС ВС

Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 листопада 2020 року

Справа № 904/2471/19 (провадження № 12-82гс20).

Сторони: ПП «Вогник» до Управління державного архітектурно-будівельного контролю Кам'янської міської ради, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору – ТОВ з іноземними інвестиціями «НЗ-Інвест»

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку КГС ВС, правовою проблемою у цій справі питання: чи є ефективним способом захисту позов про визнання неправомірною та скасування реєстрації декларації про готовність об'єкта до експлуатації без додаткових вимог, зокрема про скасування рішення про державну реєстрацію права власності та зобов'язання знести об'єкт самочинного будівництва.

Позиція ВП ВС: на розгляд ВП ВС у цій справі передані питання, які можуть бути вирішені КГС ВС як належним судом. Окрім того, КГС ВС, вказуючи на наявність виключної правової проблеми у цій справі, жодних доводів на підтвердження кількісного критерію існування виключної правової проблеми у спірних правовідносинах не навів.

4. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 910/11305/18 (Провадження № 12-89 гс 20)

Сторони: Радомишльська районна спілка споживчих товариств до ДП «СЕТАМ», Сом'янського районного відділу ДВС міста Києва ГТУЮ у місті Києві, про визнання недійсними електронних торгів

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: На думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВП ВС, відповідно до якого визнання недійсними електронних торгів з продажу майна, а також укладеного в подальшому договору купівлі-продажу є неналежними способами судового захисту порушених прав. Натомість, колегія суддів вважає, що без визнання недійсними електронних торгів неможливо захистити порушене право власника майна, яке вибуло з його володіння, користування та розпорядження з незалежних від нього причин.

Позиція ВП ВС: підстави позову та фактичні обставини цієї справи, що формують зміст правовідносин та впливають на застосування норм права, не є подібними справі, від висновків у якій вважає за необхідне відступити КГС ВС. Відмінним є власне і майно, відчужене на таких електронних торгах. У справах

подібним є лише предмет спору – про визнання недійсними електронних торгів. Проте цієї обставини недостатньо для розгляду справи ВП ВС.

5. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 грудня 2020 року

Справа № 199/1926/19 (провадження № 13-95кс20)

за касаційною скаргою першого заступника прокурора Дніпропетровської області на ухвалу Дніпровського апеляційного суду від 26 липня 2019 року

Суддя-доповідач: Григор'єва І. В

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: На думку ККС ВС, виключна правова проблема полягає у неоднаковому застосуванні ч. 4 ст. 70 КК України у випадку, коли особа, щодо якої було застосовано звільнення від відбування покарання з випробуванням, вчинила до постановлення першого вироку інший злочин.

Позиція ВП ВС: усі обставини, на які посилається суд касаційної інстанції, вже було досліджено ОП ККС ВС. Натомість нових, додаткових аргументів, не розглянутих указаною палатою, які би доводили юридичну невизначеність, існування виключної правової проблеми й необхідність вирішення її для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики, в ухвалі колегії суддів ККС ВС не наведено.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період із 01.11.2020 по 31.12.2020 / упоряд. департамент аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду – Київ, 2020. – Вип. 25. – 58 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua